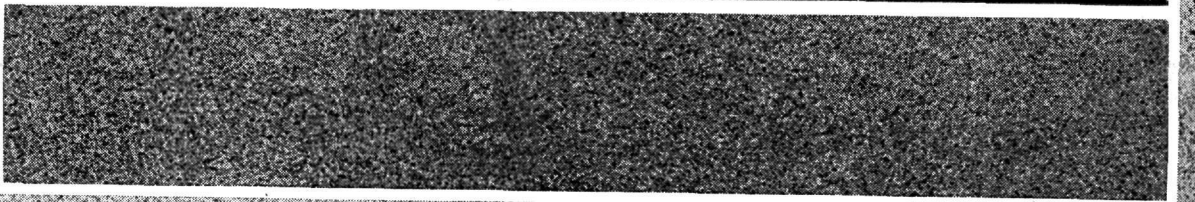
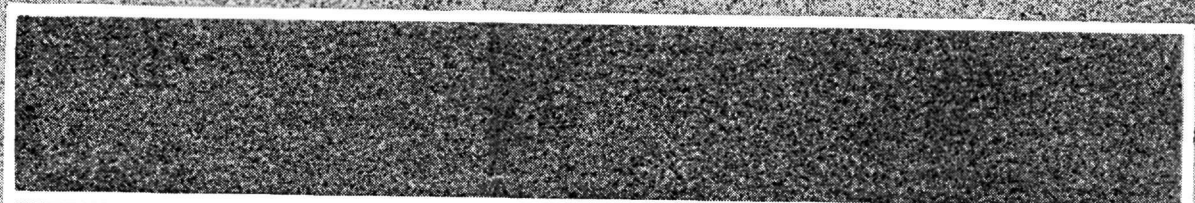


SODUR



XX AASTAKÄIK

• 15. 02. 38. •

NR. 6

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI „SÕDUR“

Nr. 6 — 1938.

Sisustik:	Lk.	Sommaire:	Pages
A. K.: Hispaania kodusõda	151	A. K.: La guerre civile en Espagne	151
Leedu iseseisvuse 20. aastapäev	153	20-me anniversaire de l'indépendance de Lithuanie	153
TAKTIKA ALALT:		TACTIQUE:	
— Major A. Luts: Öine kaitse	155	— Commandant A. Luts: Opérations dé- fensives de nuit	155
— Taktikaline ülesanne nr. 2	161	— Problème tactique No 2	161
Major P. Lanno: Fotopiltide kui ajaloo- lise materjali korraldamisest sõjaväes	163	Commandant P. Lanno: L'arrangement dans l'armée des photographies comme docu- ments historiques	163
Major R. Tomback: Staabitöö organiseeri- misest väekoondise staabis	167	Commandant R. Tomback: Organisation du service d'état-major dans une grande unité	167
Major V. Jakobson: 2. Jalaväepolgu osade lahinguid Panikovi si teedesõlme pärast veebruaris 1919	171	Commandant V. Jakobson: Combats des détachements du 2 me R. I. pour le noeud routier de Panikovitchi, février 1919	171
BIBLIOGRAAFIA:		BIBLIOGRAPHIE:	
— l.: Muudatusi saksa rühma ja kompani organisatsioonis	175	— l.: Modifications dans l'organisation de la section et de la compagnie allemande	175
— Soome: „Sotilasaikakauslehti“ nr. 12, 1937	176	— Finlande: „Sotilasaikakauslehti“ No. 12 — 1937	176
— Poola: „Przegląd Kawaleryjski“ nr. 8, 1937	177	— Pologne: „Przegląd Kawaleryjski“ No 8 — 1937	177
Uusi raamatuid	178	Publications récentes	178
Juriidilisi küsimusi.		Questions juridiques.	

Kaanepilt: Piirivalvur kodumaa julgeolekut tagamas.

Vastutavtoimetaja major **A. LUTS.**

Telefon nr. 477-20/40.

Tegevtoimetaja kapten **E. SAIDRA.**

Telefon nr. 477-20/163.

Väljaandja: „**SÕDUR**“, Sakala nr. 33, Tallinn.

Tegevtoimetaja kõnetunnid
iga päev k. 0800—1200.

Talitus avat. iga päev kella
0800—1500 ja laupäeviti
0800—1300.

Telefon — Sõjaväe 163.

Tarvitamata ja tagasisaat-
miseks märkimata käsi-
kirju alal ei hoita.

„**SÕDURI**“ TELLIMISE HIND:

Aastas — kr. 6.00.

Poolaastas — kr. 3.00.

Veerandaastas — kr. 1.50.

Üksiknumber — kr. 0.20.

KUULUTUSTE HINNAD:

Lehekülj — kr. 40.

Tekstis — kr. 60.

Hispaania kodusõda.

1. Eellood.

Maailma iseseisvate rahvaste peres Hispaania oli küll vist ainus, kes veel kuni käesoleva sajandi kolmanda aastakümneni säilitas paljusid feodaalse riigikorra jooni, jäädes puutumata kõigist seda tervendavatest liikumistest. Kõigi muude põhjuste juures, mis sellele kaasa aitasid, tähtsaimaks tuleb lugeda kiriku mõju. Hispaania kirik, katoliiklik oma dogmadelt, on alati mänginud Hispaania ajaloos silmapaistvat osa. Suurima maa- ja kapitaliomanikuna, kelle hoolde langes kuni viimase ajani ka hariduse andmine rahvale, ta ei olnud ka huvitatud vajalistest uuendustest riigielus.

Tagajärjena see kõigepealt lõi endaga kaasa Hispaania kui riigi prestiiži, tema kaalu ja tähenduse languse rahvusvaheliselt. Veelgi raskemalt see aga mõjutas rahva elu sisepoliitiliselt, soodustades riigis partikularismi, separatismi ja suurte sotsiaalsete vastuolude tekkimist.

Äärmine ebaühtlus varanduste jagunemisel andis end üha teravamini tunda, eriti maaomanduse, rahva peamise tuluallika seisukohalt. Näiteks veel 1925. a. andmetel oli Hispaanias 845 000 kääbusmaapidajat, kes enda äraelatamiseks vajasisid kõrvalteenistust. Väikemaapidajaid, kes enda äraelatamisega kuidagiviisi tulid toime, oli samal ajal 160 000. Ülejäänud maa jagunes 9700 keskmise- ja 9000 suurmaapidaja vahel. Haritava maa üldisest pindalast seejuures kuulus kirikule ümmarguselt üks kolmandik.

Rahva rahulolematust valitseva korraga andis aastast-aastasse end ikka rohkem tunda. Teatavat vaigistust löid maailmasõja aastad, millal Hispaania, jäädes ise sõjakeerisest välja, teenis hästi oma kaupade müügist liitlastele. See ei kestnud aga kaua.

1920. a. alates avaldub rahulolematust uuesti, muutudes peatselt väga ägedaks erakondade vaheliseks võitluseks. Vastavalt rahva lahkkelide rohkusele kujunes ka erakondlik killunemine suureks. Erakondi loeti kokku üldse 20, neist pahempoolseid — 9, keskmeeleiseid — 3 ja parempoolseid — 8. Esindatud olid kõik voolud, alates monarhistidest ja lõpetades kommunistide ning anarhistidega. Erakondlikule võitlusele seltisid algusest peale ka separatismipüüded tähtsamate vähemusrahvuste, kataloonlaste ja baskide juures. Esimesed neist, hõimlased lõuna-prantslastele, moodustavad umbes 4,0 milj., teised — ibeerlaste järeltulijad, umbes 0,5 milj. inimest suuri rühmitusi.

Võimalikku pahempoolset riigipööret, mis aastast-aastasse muutus ähvardavamaks, takistas algul kindral Primo de Rivera sõjaväeline diktatuur kuni 1930. a. Kindral Berengueri katse 1931. a. sõjaväelist diktatuuri jätkata, ei õnnestunud siiski enam. Mõjutatud vahepeal asetleidnud maailma majanduskriisist, mis valitsevat tööpuudust veelgi suurendas, 1931. a. parlamendi valimised andsid otsustava enamuse pahempoolsetele. Nagu teame, järgnes sellele kuninga loobumine troonist ja vabariikliku korra sisseadmine Hispaanias.

1931. a. riigitüürile tulnud vabariiklik valitsus asus kohe riigielu reformeerimisele. Päevakorda võeti maareform, kirikuvaranduste võõrandamine, Kataloonia autonoomia sisseseadmine jne. Reformid mõeldi läbi viia ilma sügavate vapustusteta mitme aasta jooksul, võõrandamiste eest makstes ühtlasi teatavat tasu. Vaatamata mõõdukale keskteele valitsuse reformid ometi kohtasid vastupanu. Äärmised pahempoolsed lugesid reforme liiga mõõdukateks, parempoolsed

vastupidi — liiga suurteks. Võitluse tulemuseks oli parempoolsete erakondade mõju suurenemine 1933. a. novembrikuu valimistel.

Uues koosseisus moodustatud valitsuse tegevuse tagajärjel 1934.—1935. a. senised demokraatlikud algatused jäid osalt paberile, osalt tühistati üldse. See kutsus välja uusi meeleolumuutusi rahvas. Kommunistide eestvedamisel pahempoolsed, sotsialistidest anarhistideni, septembris 1934. moodustasid nn. „rahvarinde“ (Frente popular). Viimase õhutusel juba detsembris 1934 tekkisid tõsised mässud Asturias, Kataloonias ja Galicias. Sõjaväe abiga läks valitsusel korda mässu küll maha suruda, nende põhjused ja kolded jäid aga püsima. Lõppeks 1936. a. veebruarikuu valimiste tagajärjel valitsus oli sunnitud oma võimu loovutama pahempoolsetele.

Nüüd moodustus valitsus pahempoolsetest vabariiklastest, vabariiklikust liidust ja Kataloonia rahvuslikust parteist, s. o. pahempoolsest kodanlusest, kes oma tegevuses oli aga sunnitud toetama „rahvarindele“, kuna teisiti tal puudus enamus parlamendis. See toetus oli talle ka lubatud tingimusel, et valitsus läidab „rahvarinde“ programmi. Eri-nevalt esimese vabariikliku valitsuse tööka- vast selles nõuti maavõõrandamise läbiviimist aadlilt tasuta, kirikuvaranduste konfiskeerimist täielikult, vähemusrahvuste autonoomia väljakuulutamist kiirendatud korras jne.

Nagu järgnevad sündmused näitasid, valitsus tegelikult kujunes ainult teatavaks tööriistaks „rahvarinde“ käes. Valitsusel paljudel juhtudel jäi ainult legaliseerida seda, mis „rahvarindelt“ suunatud massid kohtadel omapead ette võtsid. Nii oli valitsus sunnitud dekreedid korras tagantjärgi legaliseerima vangide vabastamist, maade massilisi ülevõtmisi kohtadel, Kataloonia autonoomia fakti jne. Lõppeks, valitsus pidi leppima ka suure puhastusega sõjaväes, poliitiseis ja valitsuseaparaadis, mida „rahvarinde“ tegelased asusid toimetama omapead, väljaspool koostöölepet valitsusega. On ise-endast mõisteltav, et kõige selle „rahvarinde“ omavoliga käisid koos korrariikumised, terroriaktid jne., nagu need omased ohjeldamata revolutsioonile.

Valitsuse osutudes võimetuks korrariikumisi pidurdama, selle ülesande võttis viimaks endale parempoolsete juhte Calvo Sotelo. Kava järele uue võimuhaaramise poliitiliseks juhiks pidi saama kindral José Sanjurjo, kes pagulasena viibis Portugalis. Ettevõtte sõjaväeliseks juhatajaks valiti

kindral Franco Bachamonde, Hispaania väljapaistvamaid väejuhte Maroko sõjast saadik.¹⁾ Tegevuse algus lükati 1936. a. oktoobrikuule ja tema esialgseks eesmärgiks seati normaalse korra jaluleseadmine riigis.

Sündmused ruttasid sellest kavatsusest siiski ette. Calvo Sotelo tapeti tema mõttevastaste poolt ööl vasu 14. juulit. Valitsus oli saanud hoiatuse kavatsatud mässust ja hakkas võtma vastuabinõusid: valitsuse, resp. „rahvarinde“ vastaste massiline vangistamine, ümberpaigutused ja vallandamis- sed sõjaväes, pommituslennuväe koondamine Madridi jne. Selles olukorras valitsusvas- tate arvates ei jäänud muud, kui kiirelt teotseda.

2. Kodusõja algus.

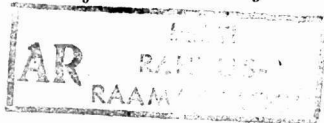
Valitsusvastaste kava järgi võim pidi haaratama kõigepealt Marokos ja Kanaari saartel. Mõlemad, eriti aga Marokos asuvad väed, olid kõige vähem puudutatud eelkäänud poliitilisest võitlusest, võrdlemisi hästi varustatud ja õpetatud. Need jõud pidid otsustavalt kaasa aitama ka emamaa vallutamisel.

Hispaania relvastatud jõud enne mässu koosnesid umbes 170 000 mehest. Neist langes maaväele umb. 150 000, mere- ja lennuväele 20 000. Peale selle omas Hispaania veel nn. tsiviilkaardi, kui sõjaväeliseltsel organiseeritud sandarmiväe, umb. 30 000 meest, mis oli määratud sisekaitseks.

Maavägi koosnes osadest, mis asusid Hispaanias endas kui emamaal, ja osadest, mis asusid Hispaania Marokos ja saartel — Balearidel ja Kanaarisaartel. Saartel asuvad osad, à üks brigaad, koosnesid kokku umb. 10 000 mehest. Marokos asetsevad väed koosnesid umb. 40 000 mehest, neist pärismaalasi 9000 ja võõrleegionääre umb. 5000. Emamaal asuvad osad, kokku 100 000 meest, jagunesid 8 diviisiringkonda, asukohtadega: 1. — Madrid, 2. — Sevilla, 3. — Valencia, 4. — Barcelona, 5. — Saragossa, 6. — Burgos, 7. — Valladolid ja 8. — Coruna. Meeste arv igas diviisiringkonnas oli 10—12 000, välja arvatud 1. diviisiringkond (Madrid), kuhu kuulus täiendavalt ka hispaanlaste ainuke ratsadiviis. Madridi ringkonnas oli vägesid umbes 20 000.

Lennuvägi omas üldse 500 lennukit, nendest 100 Marokos. Lahingukõlvulisi neist oli 300—360. Sõjalaevastiku üldine tonnaaž oli 140 000 tonni. Siia kuulusid 2 vanemat la-

¹⁾ Kindral Franco oli vahepeal 1935. a. ka kindralstaabi ülemaks, hiljem määrati aga uue valitsuse poolt, kui poliitiliselt mitteustav, vägede juhatajaks Kanaari saartele.



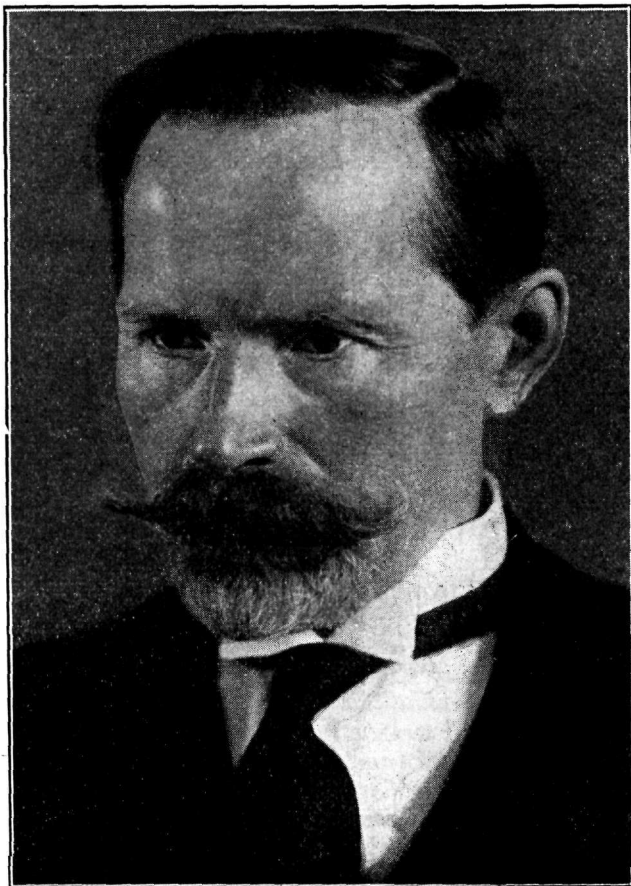
Leedu iseseisvuse 20. aastapäev.

16. veebruaril kogu Leedu rahvas pühitseb oma riikliku iseseisvuse 20. aastapäeva.

Kuulsusrikka ajalooaga Leedu riik, mis oli aastasadu seisnud iseseisvalt ja hiljem unioonis Poola riigiga, kaotas XVIII sajandi lõpul oma riikliku iseseisvuse. Poolamaa 3. jagamisel 1795. a. liideti senise Leedu riigi maa-alad Venemaa külge. Siit peale tuli Leedu maal ja rahval leppida Venemaa provintsi saatusega kuni 1915. a. juuli-septembrikuuni, millal Vene rinde läbi murdnud Saksa väed okupeerisid kogu Leedumaa.

Vaatamata raskele okupatsiooni väggede survele hakkasid Leedumaal liikuma iseseisvuse saavutamise püüded. Peatselt kutsuligi okupatsioonivõimude nõusolekul kokku Maapäev, kes kuulutas 16. veebruaril 1918. a. Leedu riigi lõplikult iseseisvaks ja hiljem peagu üheaegselt Saksamaal toimunud riigipöördega Leedu iseseisvaks vabariigiks, mille esimeseks presidendiks sai A. Smetona.

Varsti selle järele algasid saksa okupatsiooniväed Leedumaalt tagasi tõmbuma. Noorel vabariigil tulid rasked päevad, sest tagasitõmbavatele sakslastele järgnedes tulid idapoolt peagi vene enamlased Leedumaale. Asuti organiseerima oma sõjaväge. Ja kui 1919. a. juulikuul saksa väed pidid Versailles'i rahulepingu kohaselt asuma Leedumaa lõplikule evakueerimisele, võitlesid juba Leedu oma sõjaväeosad algul väheste relvadega kuid seda suurema innuga enamlaste väggede vastu. Väheste ja halvasti varustatud jõudude võitlus suure ülekaalu vastu oli raske, kuid noori väeosi tiivustas teadmine, et võitlus käis rahvusliku vabaduse eest. Kuna kandvam osa leedu rahvast on sügavalt-usklik (85% katoliiklasi), siis muutus võitlus kirikuid rüstavate ja põletavate enamlastega nagu mingiks pühaks sõjaks, mis omakorda tõi moraalset tugevust noorele sõjaväele. Sõjategevus enamlaste vastu arenes edukalt, vaenlane sunniti sügiseks taanduma



Antanas Smetona,
Leedu Vabariigi President.

Düüna jõe taha, millest nad ei suutnud enam üle tulla, ja 12. juulil 1920 kirjutati Moskvas alla rahulepingule.

1919. a. Maapäeva poolt valitud Vabariigi esimene president A. Smetona jäi riigijuhi kohale umbes üheks aastaks, kuni teda toetanud tautininkute partei (parempoolsed rahvuslased) kaotas parlamendi valimistel. Riigi etteotsa asus nüüd klerikaalne kristlik-demokraatlik erakond koos talurahva liiduga. Kuid pärast 1926. a. sisepoliitilisi sündmusi asub uuesti riiki juhtima esimene president Smetona.

Möödunud 20 aasta jooksul on Leedu Vabariigis tehtud palju tööd riigi ja rahva kultuuri, majanduse ja riigikaitse alade edendamiseks ja on saavutatud häid tulemusi.

Soovime Leedu Vabariigile ja tema sagnarlikule sõjaväele 20. aastapäeva puhul palju õnne ja edu!



hingulaeva, 1 lennukikandja, 7 ristlejat, 7 destroyerit, 8 torpeedopaati ja 16 allveelaeva.

Kindral José Sanjurjo korralduse kohaselt pidi võimuhaaramine Marokos ja Kanaari saartel toimuma 17. juulil. Ta lendas ka ise Portugalist välja, kuid hukkus lennuõnnetusel. Kindral Franco aga jätkas tegevust, sest kuigi ta ei olnud ette nähtud mässu üldjuhiks, jäi talle siiski vastutus sõjaliste operatsioonide eest.

Võimuhaaramine Kanaari saartel ja Ma-

rokos õnnestus täiel määral. Franco lendas veel samal päeval Ceutasse, kust asus juhtima vägede üleviimist Marokost emamaale. Laevastik oma rõhuvas enamuses oli jäänud truuks valitsusele. Lennuväe enamuse seevastu andis end Franco käsutusse. Tugevat ülekaalu õhus kasutades Franco siiski läks korda valitsuse laevastikku Gibraltari kitsusest eemal hoida ja tagada vägede ülevedu Cadizi.

Esimesed väed Marokost maabusid emamaal 19. juulil. Samal päeval andis Franco

ka korralduse kindral Queipo de Llano'le tegevuse algamiseks emamaal. Mässu puhkedes seal 19.—21. juulini emamaa vägedest ühines valitsusvastastega osi 2., 5., 6., 7. ja 8. diviisiringkonnast. Ülejäänud ringkondades mäss kas ei puhkenud üldse või ta suruti kohe maha (Madrid, Valencia ja Barcelona). Mässu üritamisel seejuures valitsusvastaste kaks väiksemat rühmitust piirati kahes kohas valitsusvägede poolt sisse, nimelt Ovidos ja Toledos.

Kokku võttes, mässu puhkedes emamaal valitsusvastastel seal läks korda algul kohe oma kätte saada kaks tähtsamat rajooni: üks lõunas, Gibraltari rannikust Cadizi juures kuni Sevilla ja Cordobani, teine, suurem, põhjas — Coruna, Leoni, Huesca, Terueli ja Valladolidi vahel.

3. Sõja rahvusvaheline tähendus.

Euroopa riigid jälgisid Hispaania sündmusi suure tähelepanuga. Mässu puhkemise esimestest päevadest oli selge, et tulev kodusõda oma tähenduselt ja võimalikkudelt resultaadidelt ulatub kaugele Hispaania piiride taha. Hispaania oli üldiselt tähtis mitte ainult kui kapitalide mahutamise soodus koht, vaid palju suuremal määral veel kui poliitilis-strateegiline tegur Vahemere basseinis ja osalt ka Atlandi ookeanil.

Hispaania otsesele naabrile, Prantsusmaale, on tähtis tagada oma mereühendust Aafrikast kodumaale, silmas pidades kas või ainult vägedeveo võimalusi asumaadelt kodumaale. Maailmasõja kogemused ei jätnud

siin võimalust küsimuse kahtepidi mõistmiseks. See ühendus katkeks, kui Hispaaniast kujuneb Prantsusmaa vastane või kui Itaalia ja Prantsusmaa vahelises sõjas Itaalia saaks tugikohti Hispaanias.

Inglismaale on omakorda tähtis julgestada oma ühendusteid läbi Vahemere. Gibraltari seisukoht on sellest küljest otsustava tähendusega ning selletõttu ei või ka Inglismaale olla ükskõikne ühe või teise vastase mõjulepääs Hispaanias.

Itaalia huvid järgnevad eeltoodust: mida suurem on tema mõju Hispaanias, seda kindlamad on tema seisukohad võimaliku kokkupõrke korral Prantsusmaa ja Inglismaaga. Täieliku mõjuvõimu saamine Hispaanias viiks Itaaliat ka kõige kiiremini eesmärgile — saada Vahemere valitsejaks, mida ta viimaste aastate jooksul üritab pidevalt.

Saksamaa huvid ühtuvad teatud määran Itaalia omadega. Kui temale Vahemere küsimus iseendast ei ole niivõrra akuutne kui Itaaliale, siiski mõjuvõimu saamine Hispaanias on talle tähtis kui manööver tema ajaloolise vastase, Prantsusmaa vastu.

Lõppeks, N. Venemaa on kiindunud Hispaaniasse kui kommunismi levitamise soodsassse lähtebaasi Lääne-Euroopas. Kommunismi võimulepääs, juhitud Moskvast asuvast kommunistlikust internatsionaalist, suurendaks ühtlasi N. Vene mõjuvõimu Lääne-Euroopas, vastavalt Hispaania poliitilis-strateegilise asendi tähendusele, nagu seda eespool vaatlesime.

A. K.
(Järgneb.)

Taktika alalt.

Öine kaitse.

Major A. Luts.

1. Üldist.

Kaitse hüved võrreldes pealetungiga seisavad eeskätt selles, et kaitsjal on enam võimalusi:

- anda oma jalaväe ja suurtükiväe relvadele suurimat võimsust aegsasti ettevalmistatud tulesüsteemi, juhtimise ja laskemoonaga varustamise abil;
- otstarbekohaselt ära kasutada ja kõvendada kaitstava maa-ala omadusi tõkete ja muude pioneritööde abil.

Rasketes vaatlustingimustes näit. öösel,

kaitse hüved vähenevad, sest tuli, mis antakse vaatluseta, on vähe tõhus ja paindumatu, tõkete kaitsmine tulega on väga raske jne.

Kunstlik valgustus, olenevalt selle intensiivsusest, soodustab teataval määral vaatlust, kuid ta ei suuda asendada päevavalgust. Piiratud öised vaatlusvõimalused raskendavad vaenlase ja tema tegevuse jälgimist, mille tulemuseks on puudulikud andmed vaenlase kohta. Et selles olukorras vaenlase võimalikud kallaletungid kaitsjat ei üllataks o o t a m a t u s e g a, tuleb eeskätt organiseerida vaenlase tegevuse jälgimiseks

pidev luure ja ka vaatlust sel määral, kui palju seda võimaldavad valgustamisabinõud. samuti tuleb pöörata tähelepanu tõkete ehitamisele kas või kõige lihtsamast käepärast olevast materjalist. Laitmatult organiseeritud side nii juhi ja üksuste kui ka julgestusosade vahel peab võimaldama õigeaegset kaitsel olevate üksuste alarmeerimist ja juhtimist.

2. Öine julgestus.

Kaitsjalt nõuab öine lahingutegevus erilist tähelepanu ja eriliste julgestusabinõude kasutamisele võtmist.

Kaitsja peab olema alaliselt valvel ja suutma teotseda ööseks ettenähtud kaitsekava kohaselt, hoolimata vaenlase tegevusest.

Julgeoleku tagamise abinõudeks on julgestusosade, lahingueelpostide ja vahipostide arvu suurendamine, pidev ja aktiivne luureosade tegevus ja eesoleva maastiku valgustamine.

Lahingueelpostide ja vahipostide arvu suurendamine. Päeval tegevusel, olenevalt vaatlusvõimalustest, on sageli võimalik julgestust korraldada väheste lahingueelpostide abil. Üleminekul öisele tegevusele tuleb aga aegsasti mõelda julgestusosade arvu suurendamisele; öiste lahingueelpostide ja vahipostide asukohad tuleb valida ja määrata juba päeval.

Peale julgestuspositsioonil asuvate julgestusosade täiendamist tuleb öisel kaitsel organiseerida ka vahetut julgestamist. Kui päeval vahetut julgestust korraldatakse harilikult üksikute vaatlejate ja relvade juures kaevikuis asuvate järjekordsete valvenumbrite abil, siis öösi, kus pimedus võimaldab vaatlust vaid mõne meetrini, on sellest vähe. Teisest küljest öine vahetu julgestus tuleb asetada vastupanupositsioonist veidi ettepoole, sest vastasel korral ei suuda julgestatav üksus alarmi korral enam õigeaegselt tegevusse astuda. Samuti tuleb talitada ka kaitsel positsioonisõja olukorras, kus vastased asuvad üksteise lähedal. Vahetu julgestuse postide ülesandeks võib peale muu veel olla tõkete valvamine ja tõkketulede väljakutsumine. Viimati tähendatud ülesande täitmiseks tuleb julgestuspostid asetada tõkketule ruumi servale ja nii, et neil oleks võimalusi pärast tõkketule väljakutsumist tagasi tulla. Tõkketule (kuulipilduiatule, mitte suurtükitle) ruumi paigutatud julgestuspostidel peab olema võimalusi enda peitmiseks.

Lahingueelpostide ja vahipostide ümberpaigutamine. Kui vaenlane kavatseb ette võtta öist pealetungi, siis ta juba päeval püüab selgitada oma vastase julgestusosade — lahingueelpostide ja vahipostide — asukohti selleks, et neid öösi oleks võimalik vaikselt kõrvaldada ja sellega kindlustada oma pealetungile vajalist ootamatust. Olgugi, et julgestusosad asuvad moondatult ja varjavad oma tegevust, võib vaenlasel pikemaajalise vaatluse ja tegevuse jälgimise abil siiski korda minna nende asukohti selgitada. Kui aga lahingueelpostide ja vahipostide asukohad on kord vaenlasele juba teada, siis on varitsemas alati oht, et need satuvad vaenlase öiste retkede ohvriks. Eestoodust välja minnes tuleb pidada soovitatavaks lahingueelpostide ja vahipostide ümberpaigutamist öiseks julgestusteenistuseks teistele kohtadele. Sellele vajadusele viitab ka meie J. E. II § 462. Julgestusosade ümberpaigutamist öiseks julgestusteenistuseks teisele kohale võib põhjustada veel ka see asjaolu, et päeval julgestusosad paigutatakse harilikult hea vaatlusväljaga kohtadesse, s. o. peamiselt kõrgendikkudele. Öösi on aga kõrgendikkude kui vaatluspunktide väärtus väike, sest nähtavus ülalt-alla vaatamisel on väga piiratud, kuna maastiku mustal taustal (foonil) ei eralda silm tihti mitte midagi. Seepärast tuleb tihti ööseks julgestusosad paigutada madalamale, kust avaneks võimalus teostada vaatlust taeva foonil.

Julgestusosade suurendamisest, ümberpaigutustest ja asukohtadest tuleb aegsasti informeerida julgestuspositsiooni ette toetus- või tõkketuld andvaid relvi. Julgestusosadel peab olema vajalik side nende tulede väljakutseks juhul, kui vaenlane peale tungib. Lahingueelpostid peavad vaenlaselt ettevõtetud vähemad retked ja luureosad tagasi lööma. Toetudes J. E. II § 462, tuleb nõuda, et lahingueelpostid võtaksid ka ise koos luureosadega tarbe korral ette retki selguse muretsemiseks vaenlase kohta.

Öine luure. Alaline pidev luuretegevus ja kontakti alalhoidmine vastasega on parimaks tagatiseks vaenlase kallaletungi õigeaegseks avastamiseks. Luure peab suutma õigeaegselt anda teateid vaenlase kallaletungi algusest. Ühtlasi peab luure aktiivse teotsemisega püüdma avastatud vaenlase kallaletungi või retke läbiviimist takistada.

Üldiselt öise luure kohta on maksvad samad nõuded, mis päevase luure kohta, välja arvatud see, et vähese nähtavuse tõttu luure teotseb öösi koondatud vahedel ja kaugusel. Piilurid liiguvad ka öösi silmside kaugusel; kuna öösi on nähtavus tihti väga väike, siis

Leedu iseseisvuse 20. aastapäeva puhul.



Kindral S. Dirmantas
Leedu Sõjaminister.



Kindral S. Rastikis
Leedu Sõjaväe juhataja.

liiguvad piilurid luuresüdamikuga otseselt läheduses ning suunda hoiab südamikuga juures olev luure juht isiklikult.

Luurepatrulli tegevus, olenevalt öisest pimedusest, on piiratud. Patrull, liikudes tundmata maastikul ning välja saates piilkondi üksikute esemete (metsatukk, talu, küla) läbivaatamiseks, peab alati arvestama seda, et väljasaadetud piilkond kas ülesande täitmisel või pärast ülesande täitmist südamikku tagasi tulles võib ära eksida. Seda tuleb eriti silmas pidada pimedatel sügisöödel, kus nähtavus piirdub vaid mõne meetriga. Eriti suur on eksimise oht siis, kui patrulli edasiliikumisel määratakse piilkondadele ühinemiseks patrulli südamikuga raskesti leitavaid maastipunkte.

Kuna öisel luurel vaatlusvõimalused on väga piiratud, siis tuleb rohkem tähelepanu pöörata kuulamisele. Liikumisel on vajalik pidada äärmist vaikust, kolisevad ja läikivad asjad tuleb maha jätta või hoolega rakmete külge kinnitada ning katta. Kui vaenlane valgustab oma ees olevat maastik-

ku, tuleb kõigil käsku ootamata silmapilkselt maha heita ja jääda liikumatult lamama kuni valguse (raketi, prožektori) kustumiseni. Valgussignaali kasutamine pole soovitatav; eriti pimedal ööl tuleb kasutada vaikesid häälesignaale. Nii eeskirjalisi kui ka selleks puhuks määratud eri signaale peavad kõik luureosad täpsalt tundma. Liikumise suund ja marsruut tuleb enne luure väljastumist täpsalt ära määrata nii kaardil kui ka maastikul kohalike esemete ja kompassi asimuutide järgi.

Kui luureosale tehakse ülesandeks öise retke sooritamine — vangide võtmise või mõnel muul eesmärgil, siis teostub see üldiselt öise retke (pealetungi) põhimõtete kohaselt.

Öine luure, eriti luure lahinguülesandega, nõuab nagu öine pealetungiki head väljaõpet, harjumust ja julgust ning peale kõige ka kavalust ja head orienteerumisoskust. Öiseks luureks tuleb valida eriti julgeid ja öiseks luuretegevuseks sobivaid inimesi.

Öise valgustuse kasutamine. Öine pimedus varjab vaenlase tegevust ja raskendab kaitsjal anda täpsat ja tõhusat tuld ning teeb tulejuhtimisele suuri raskusi.

Neid raskusi on kaitsjal võimalik teataval määral vähendada valgustusabinõude kasutamisega.

Valgustusabinõudena kasutatakse prožektoreid, mitmesuguseid rakette, suurtüki valgustusmürske jne. Side otstarbeks kasutatakse tavaliselt värvilisi rakette.

Valgustusabinõude kasutamisel kaitsja peab arvestama seda, et valgustades eesolevat maastikku ja vaenlast, ta tihti valgustab ka oma vägesid ja nende asetust, kergendades sellega vaenlasele luure ja kallaletungi teostamist ning tulejuhtimist. Sellest lähtudes peab valgustusabinõude kasutamine üksuse rindel toimuma kindla süsteemi kohaselt, vastasel korral öine valgustamine võib kaitsjale oodatava kasu asemel tuua kahju. See pärast tuleb juba kaitsesele asumisel selgitada oma vajadusi ja võimalusi öise valgustuse suhtes ning koostada sellekohane valgustuskava.

Öine valgustuskava võib koosneda kahest osast. Esimeses osas, mis määrab valgustusabinõud ja nende kasutamiskorra eesoleva maastiku ja vaenlase valgustamiseks, tuleb kindlaks määrata, missuguseid valgustusabinõusid, kelle poolt ja kus kohal kasutatakse.

Valgustuskoha valikul on suur tähtsus. On nõutav, et teatavalt kohalt valgustamine oleks oma vägedele küllalt soodus, kuid vaenlasele ebasoodus. Kaitsja vastupanu-positiooni murdjooneline asetuse pakub selleks rohkeid võimalusi. Soovitav on valgustuspunkte nihutada ette ja tiivale, silmas pidades maastiku tingimusi, vaenlase võimalikke öisi lähiseid ja oma tulesüsteemi, kusjuures juhtivaks põhimõtteks on: jäädes ise varju, näha vaenlase tegevust. Prožektorile tuleb juba päeval valida mitu positsiooni selleks, et öösi, pärast iga valgustusperioodi, prožektor saaks vahetada oma asukohta; vastasel korral võib vastane prožektori asukohta kindlaks määrata ja sellele juhtida oma suurtükite.

Eesolevat maastikku valgustatakse kas vaenlase pealetungi avastamiseks või oma tule juhtimiseks. Esimesel juhul valgustatakse maastikku aegajalt, harilikult valgustusrakettidega. Teisel juhul rakendatakse tegevusse kavas ettenähtud korra kohaselt kogu valgustussüsteem.

Valgussignaali kasutamiskord moodustab teise osa valgustuskavast, kus määratakse lisaks päevaseks tegevuseks ettenähtud

signaalidele need valgussignaalid, mis on vajalikud öiseks tegevuseks. Siia kuuluvad signaalid tõkettulede väljakutseks, luure, lahingueelpostide, vahipostide, side j. t. signaalid, mis antakse valgustusabinõudega.

Üldiseks nõudeks on, et kõik peavad teadma valgustuskorda ja antavaid signaale. Signaalide juures tuleb arvestada seda, et ka vaenlane võib kasutada mitmesuguseid valgussignaale (värvilisi ja mitme tulega rakette jne.), mis võib põhjustada segadust signaalide süsteemis.

3. Öised tuled, nende organiseerimine ja juhtimine.

Tulede organiseerimiseks öösi on maksavad üldiselt samad põhimõtted, mis päevaste tulede kohta. Kui päevases kaitsetegevuses jalaväerelvade tulesüsteem rakendub tegevusse peamiselt otsese vaatluse tulemustel, siis öises kaitsevahingus tuled tihti kutsutakse välja julgestusosade ja esiosade poolt. Relva juurest öösi harilikult vaenlast üldse ei nähta, ega nähta ka oma tule tagajärgi. Kõige selle tõttu tuleb öiseks kaitseks tuled organiseerida selliselt, et neid, hoolimata otsese vaatluse puudumisest, saaks rakendada tegevusse eelosade nõudmise kohaselt ja nõutavasse kohta.

Öised tuled tuleb päeval aegsasti ette valmistada ning seejuures tuleb silmas pidada järgmisi asjaolusid.

Kui kaitsja otsustab ööseks muuta oma asetust selleks, et valmistada pealetungivale vaenlasele teatavat üllatust, siis tuleb kavatatavatest muudatustest õigeaegselt teatada kõikidele nendele relvadele, mis teatava kaitsja kasuks töötavad, ühtlasi tuleb tulekavadesse sisse viia vastavad korrektiivid öiseks laskmiseks. Asetuse muutmine tuleb teostada teatavaks kellaaajaks, samal ajal lähedavad üle öisele tulekavale ka kõik toetavad relvad.

Öiseks kaitseks võib osutada vajalikuks tugevdada vastupanu-positiooni kuulipildujatega, et suurendada vastupanu-positiooni eelserva ette loodava tuletõkke tõhusust. Kuulipildujate asetamine positsioonile ja lülimine üldisesse tulesüsteemi peab teostuma niisuguse ajaarvestusega, et selleks vajalikud eeltööd oleks võimalik läbi viia enne ööpiimeduse saabumist.

Öised tõkettuled organiseeritakse samadel põhimõtetel kui päevased tõkettuled. Tuleb silmas pidada vaid seda, et ettevalmistused võimaldaksid takistamata tulistamist pimeduses. Selleks jalaväerelvadele on vajalik valmistada vastavad alused, määrata raskekuulipildujatele valgustatud sihtpunktid

ning loe- ja nurgamõõtjate seaded vastavalt tuleülesannetele. Kõik tõkkesuure osa võtavad relvad peavad olema valmis tõkkesuure silmapilkseks avamiseks ning selleks peavad relvad suunatama kõik oma vastutava tõkkesuure suunale (kui relval või üksusel on rohkem kui üks tõkkesuureülesanne).

Vaatluse puudumise tõttu võib õine tuletegevus muutuda närviliseks tulistamiseks, kus tihti tulistatakse rohkem kui tarvis ja ka toetatavelt relvadelt nõutakse rohkem tuletoetust kui vajalik. Seetõttu on õises kaitselahingus nõutav kindel tuledistsipliin. Tõkkesuurede kestus tuleb määrata ajaliselt või, kuulipildujate juures, padrunitel (lintide) arvuga. Aja (padrunite) arvestamisel võetakse arvestamise aluseks ülesande iseloom, tuletõhusus ja kasutada oleva laskemoona rohkus. Tõkkesuurede kestus võib olla mitmesugune, harilikult on selle kestus 1—3 minutini.

Õiste tõkkesuurede suunad ja tõkkesuure ruumi servad peavad teada olema kaitsel asujatele, eriti aga julgestus- ja luureosadele. Nende ruumide märkimine maastikul sel viisil, et see vaenlasele märgatav poleks, võib olla kasulik, sest nende märkide järgi saavad julgestusosad jne. hoida end väljaspool tõkkesuure ruume. Samuti on tõkkesuure ruumi märkide järgi hõlpsam välja kutsuda tõkkesuure õigel ajal ja just sel momendil, kui vaenlane on jõudnud tõkkesuure ruumi.

Õine tulesüsteem tuleb kokkukõlla viia õise valgustussüsteemiga, mis võimaldab tule paremat juhtimist ja tuletagejärgede vaatlust.

Tulesüsteemi rakendamine ööpimeduses nõuab eeskujulikult töötavat signalisatsiooni ja side korraldust. See küsimus nõuab erilist tähelepanu, sest just sellest oleneb nii suurtükiväe kui ka jalaväerelvade tule õigeajaline avamine. Samuti on vajalik, et tulesüsteem ja signalisatsioon ning side oleks organiseeritud nii, et tõkkesuure oleks võimalik välja kutsuda nii kogu rinde ette kui ka ainult mõnesse teatavasse punkti. Viimane nõue on eriti tähtis neil juhtudel, kui tegemist on vaid kohalise, teatavale punktile ettevõetud vaenlase kallaletungiga. Niisugustel juhtudel tulevad tõkkesuured välja nõuda ainult selle punkti kaitseks, mitte aga kogu rinde ette. Sideks tulede väljakutsel, juhtimisel (koondamine ja ülekanne) ja lõpetamisel kasutatakse harilikult telefoni, raadiot, signaallampe ja värvilisi rakette. Rakettisignaale tuleb kasutada vastavalt kindlaksmääratud korradele ja nende tähendust



Inglaste õine rünnak Põhja-Prantsusmaal maailmasõjas (raamatust majorid Greiner ja Uebe: „Gefechte besonderer Art“).

peavad tundma nii jalaväe kui ka suurtükiväe juhtivad koosseisud. Värviliste rakettisignaali tähendus ei või kauaks jääda üheks ja samaks, sest vaenlane, nende tähendusest aru saades, võib seda kasutada oma huvides.

Suurtükited kutsuvad välja normaalselt kompaniülem. Juhul, kui suurtüki tõkkesuure ruum asub kompaniülema asupaigast kaugel ja tuleruumi lähedal asub rühmaülem, siis on loomulik, et tõkkesuure väljakutsumist teostab rühmaülem, kellele selleks tuleb käsutusse anda vastavaid sideabinõusid.

Jalaväe tõkkesuurede väljakutse teostub esiosade ja julgestusosade nõudel. Siin tuleb eriti alla kriipsutada veel nõuet, et tuled avataks õigeaegselt. Kui tuled avatakse liiga vara, s. o. siis, kui vaenlane ei ole veel jõudnud tõkkesuure ruumi, siis vaenlane jääb sellest puutumata ning, tõkkesuure lõppedes, võib jätkata karistamatult oma tegevust.

Samuti tuleb hoolitseda, et tõkkesuure väljakutse ei hilineks. Hilinemise vältimiseks on vajalik peale hästifunktsioneeriva side veel seda, et tõkkesuure loomiseks ettenähtud relvade juures oleksid alaliselt valvel nende teenimiseks vajalikud meeskonnad ja et relvad oleksid laetud ning märgile (vastutav ülesanne) välja suunatud; sidemeeskonnad peavad valmis olema tule väljakutsete vahetuks ja kiireks edasiandmiseks.

Jalaväe relvade tõkkesuure väljakutsumise ja avamise kord vajab suurt täpsustamist. Siin ei ole tihti aega selleks, et tõkkesuure väljakutse vajadusest informeerida eemalasuvat rühma- või kompaniülema, vaid relvade ülematel (valvesihturitel) tuleb tihti avada tuli omal algatusel, kui ei taheta tuleavamisega hilineda.

Õine tõkketuli omab eriti suurt mõju, kui ta avatakse tõkkeruumis olevale vaenlasele järsu löögina. Kui aga relvad avavad tule üksikult, igaüks omaette ja ise ajal, võib vaenlasel osutada võimalikuks pääseda tõkkeruumist kergete kaotustega.

4. Vastupanupositsioonil asuvate osade tegevus.

Vastupanupositsiooni eelserval asuvate osade kõvendamine. Vaenlase ootamatu õise kallaletungi korral on kaitse sügavuses asuvate relvade tuli vaatluse puudusel või mõnel muul põhjusel enamikkudel juhtudel üldisest tulesüsteemist välja lülitatud. Need relvad, samuti ka tõkketule loomisest osavõtnud relvad, vaikivad niipea kui vaenlane on jõudnud vastupanupositsiooni eelservale ja kui juba käimas on lühimaavõitlus. Vaenlase kallaletungi peavad tagasi lööma vastupanupositsiooni eelserval asuvad osad eeskätt oma otustava ning julge tegevusega, mitte lootma jäädes teiste abile. See asjaolu nõuab vastupanupositsiooni eelservale asuvate osade kõvendamist. Kaitsja jõudude tihedamat paigutamist vastupanupositsiooni eelservale nõuab ka veel see, et puhtpsüühiliselt tunneb harvalt paiknenud meeskond, eriti üksikutes laskepesades asuvad sõdurid, end mahajäetuina, mis ei jäta avaldamata mõju kogu üksuse vastupanuvõimele. Nõndanimeetatud „küünarnukitundel“, tundel, et ei olda üksi, et kaasvõitlejad on siinsamas läheduses, on õises kaitselahingus ja õisel lahingutegevusel üldse suur tähtsus.

Vastulöögid. Hoolimata sellest, et kaitsja vastase õise kallaletungi ootel oma kaitseüsteemis kõvendab eeskätt vastupanupositsiooni eelserva, tuleb tal siiski igaks juhuks ette näha ka vaenlase sissemurde võimalust vastupanupositsiooni. Sissemurrete likvideerimiseks tuleb ette valmistada ja ette näha vastulöögid. Vastulöökidega tuleb vaenlane vastupanupositsioonilt välja lüüa. Maastiku põhjalik tundmine asetab kaitsja (vastulöögile mineja) suhteliselt pealetungijaga, kes teotseb tundmatul maastikul, võrratult paremasse seisukorda. Suurte varuosade kasutamine õistel vastulöökidel on raskendatud, mistõttu on kasulik vastulööki-

deks valmis hoida väiksemaid, kuid seevastu rohkem varuüksusi. Varuüksused, millede suurus ei võiks suurem olla kui kompani, tuuakse vastupanupositsiooni eelservale lähemale.

Valmisolek tegevuseks ja puhkus. Valmisolek õiseks kaitselahinguks oleneb vaenlase kaugusest ja tema aktiivsusest ning oma julgestusosade tegevusest, õöpimedusest jne.

Vaenlasega vahetus kokkupuutes olevad vastupanupositsiooni-eelserval asuvad osad peavad olema alati võitlusvalmis, s. o. nad peavad olema valmis iga silmapilk vaenlase kallaletungi tagasi lööma.

Kui aga vastupanupositsiooni eelserval asuvatel osadel puudub vahetu kontakt vaenlasega ja ees teotsevad rohkearvulised luureüksused ning tugevad julgestusosad, siis tuleb pidada vastupanupositsiooni-eelserval asuvaid osi lahinguvalmsuses, s. o. kõik ettevalmistused õise kaitselahingu läbiviimiseks on tehtud, kuulipildujate juures on valvel järjekorralised sihturid, üksuste vaatlejad ja otsene julgestus on välja pandud, meeskond puhkab nii, et teda oleks võimalik vaenlase kallaletungi puhul häire korras ajaviitmata käsutada kohtadele jne.

Õine lahingutegevus on päevasest lahingutegevusest väsitavam. Väsimus ja unepuudus kurnab meeskonda ning põhjustab ükskõiksuse tunde tekkimist. Õõsi on vajalik, et juhid tihti kontrolliksid oma meeskondi ja eriti julgestusosi ning võimaldaksid neile aegajalist puhkust seal, kus seda olukord vähegi võimaldab.

*

Õisele lahingutegevusele, eriti õisele pealetungile, pööratakse kõikide riikide sõjavägedes suurt tähelepanu. Sellest tuleb järeldada, et edaspidistes sõjalistes kokkupõrgetes tuleb kaitsjal sagedamini tegeleda õiste kallaletungide tagasilöömisega ja õise lahingutegevusega üldse. Õeldust tingitult on vajalik juba rahuajal vajalist tähelepanu pühendada õiste kaitsetingimuste uurimisele. Eeskirjad annavad käesolevas küsimuses vaid üldisi põhimõtteid. Küsimuse põhjalikul uurimisel on väga oluline peale oma ja välismaa vastavate eeskirjade tutvuda ka muu sel alal leiduva kirjandusega.



TAKTIKALINE ÜLESANNE Nr. 2.

Kompani öisel kaitsel.

(Jõgeva ümbruse plaan 1 : 10000.)

Punased tungivad peale kagust. 24. septembri keskpäeva paiku punastel õnnestus vallutada Eristvere küla ja Jõgeva alev. Võitlused olid eriti ägedad Eristvere küla pärast. Punaste korduvad kaitses edasitungi jätkata Eristvere küla ja Jõgeva alevi põhjaservalt ei andnud tulemusi ning kella 1600-ks nende pealetungikatsed raugesid. Samal ajal punaste poolle oli märgata sissekaevumist.

3./I pat (12. rüg), käsutuses I ja II rk rühm teotsedes Eristvere, Kurista as. maantee suunal, paiknes lahingu raugemisel nagu näidatud skeemil. Kompanil on esijärgus II, III ja pool I rühma (rühmüli juhatusel), varus — pool I rühma (rühmanema juhatusel).

Kell 1700 saabus kompül 3. KP-sse patül I, kes andis kompülile järgmise suulise käsu:

1. Vastase edasitung on raugenud.
2. Rügement asub kaitsese ülesandega oma käes hoida praegused positsioonid, sulgedes vastasele Eristvere, Kurista as. maantee ja raudtee üldsuunad.
3. Pataljoni ülesandeks on tõkestada vastase edasitung praegustel positsioonidel ja igal juhul hoida oma käes Peedi, õuna, Kurista as. rajoon.
4. Otsustasin sulgeda vastasele Eristvere, õuna, Kurista as. ja Saare, Kurista as. suunad, pöördes erilist tähelepanu Eristvere, õuna, Kurista as. suuna kaitsmisele.
5. 3. kompanil sulgeda vastasele Eristvere, õuna, Kurista as. suund, milleks hoida oma käes õuna küla ja sellest 400 m kirdes oleva künka rajoon.

Kompani lõigu piirid — vaata skeem.

Teist paromai asub kaitsese 1. kompani, hoides käes oma vasaku tiivaga õunast edelas olevat metsatukka; vasakul — II/12. rüg, kelle parem tiib asub Kostrest 200 m lõunas metsatukkade joonel.

6. Pataljoni varus 2. kompani Kurista as. rajoonis ülesandega...
7. Pataljoni otsetoetuses olev patarei valmistab ette tõkkesid (lahendada).

8. Minu KP Kurista as.

Kompül 3. KP
(lahendada).
Signaalid ja leppemärgid
(lahendada).

9. Valgustamine öösel (lahendada).

10. Pataljoni LP Mätliku talude rajoonis. SP Kurista as.

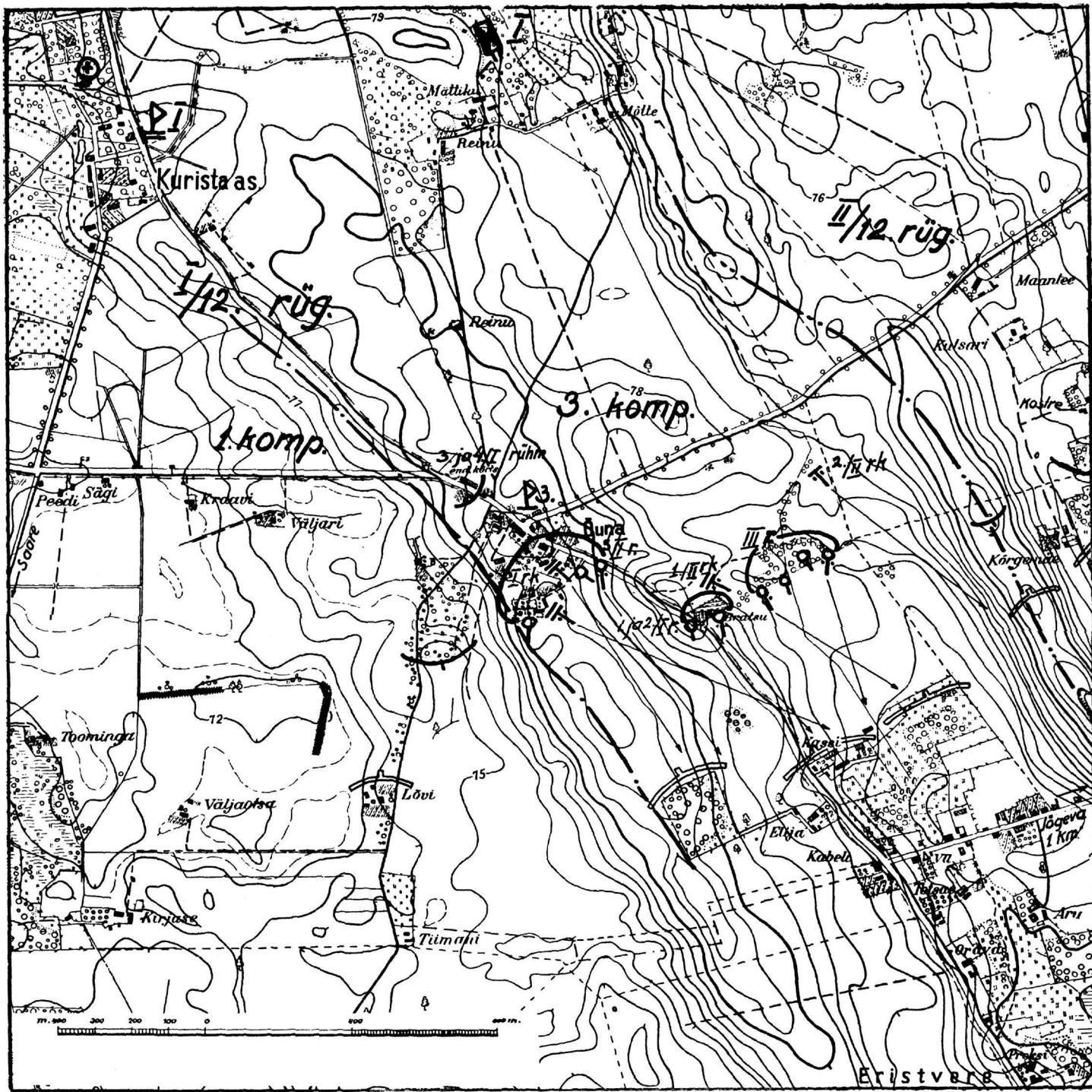
Märkmeid:

1. Patül I lõpetas käsuandmise kell 1720.
2. Kompülil on patüli KP-ga telefoni-side.
3. Kompanis on kaotusi: I rühmas — 5 meest, II rühmas — 12 meest, III rühmas — 8 meest; II rühma 1. jao kk on rivist väljas ja II rk rühma 2. jaos üks rk nõuab põhjalikku parandust.
4. Laskemoona on alal järgmiselt:
— relvade juures: püssidele 0,5 tü ja kuulipildujatele (0,75 tü (keskmiselt);
— kompani vooris: püssidele 0,5 tü ja kuulipildujatele 1 tü.
5. Kompanis on valgeid valgustuse rakette 40, rohelisi rakette 10, punaseid rakette 15 ja suitsurakette 10.
6. Meeskond sai sooja toitu eelmisel ööl. Kompani majandusvoor asub Kaera külas (Kurista as. 2 km põhja pool).
7. Ilmastik: temperatuur päeval +14° C, öösi +10° C; puhub keskmise kiirusega põhjatuul, taevas suuremalt osalt pilves, hooi sajab. Noorkuu. Päike läheb looja 24. septembril kell 1817 ja tõuseb 25. septembril kell 0610.

Lahendada:

1. Kompül 3. lühike olukorra hinne.
2. Kompül 3. käsk (käsud) saadud ülesande täitmiseks.
3. Kalgil näidata kompani üksikasjaline asetus 24. sept. kell 2400 kuni jagudeni kaasa arvatud.

Lahendused palutakse saata „Sõduri“ toimetusele hiljemalt 1. märtsiks s. a. Paremm lahendus avaldatakse ning arvatakse vastava reahonorari alla.



3./I pat asetus 24. sept. kell 1630.

Fotopiltide kui ajaloolise materjali korraldamisest sõjaväes.

Major P. Lanno.

1. Pildikroonika vajadus ja korraldamise alused.

Käesolevas kirjutises lubatagu võtta vaatluse alla ühe osa ajaloolise väärtusega materjali ettevalmistamist ja nimelt pildikroonika korraldamist ja rakendamist, eeskätt väeosades ja väekoondistes.

Oma eelmises sõnavõtus „Mõtteid foto rakendamisest sõjaväes“ p. 3 (vt. „Sõdur“ nr. 29/30 — 1937) mainisin, et paratamatult peame soetama tarvilikul määral head ja tabavat pildimaterjali ja seda ettevalmistama selliselt, et ta kaua säiliks ja veel paljude aastakümnete järele annaks sõjaväest selge ülevaate isegi asjast eemalseisjale uurijale. Vabadussõja-aegsete ja eelnevate ajajärkude piltide kogumine, korraldamine ja alalhoidmine omab erilist tähtsust, kuna need ülevõtted iseloomustavad meie väeosade (asutiste) või nende eelkäijate sünniaegu ja raskemat ajastut. Pärastsõjaaegsest elust järjekindlalt tehtud ja edaspidi tehtavad ülevõtted tähistavad seda teed, mida mööda on käinud sõjaväe areng. Ei ole tähtis ülevõtetete rohkus, vaid nende ideeline sisu ja kvaliteet; juba 10—20 kvalifitseeritud pilti aastas suudaks rahuldada väeosa vajadusi.

Mis puutub pildimaterjali korraldamisse eespooltoodud eesmärgi suunas, siis sel alal meil ei ole veel välja kujunenud kindlad alused. See on seletatav kogemuste vähesusega ja asjaoluga, et ka välisriikide sõjavägedest pole leida meile sobivaid eeskujusid, pealegi on nende fotomaailm meie omast tunduvalt avaram ja rikkam, mis annab neile võimaluse lahendada küsimust väga mitmesugusel viisil.

Juba varsti pärast Vabadussõda tehti algust piltide koondamisega albumitesse. Tekkisid era-, allüksuste- ja väeosa-albumid. Enamasti „kleebiti“ sisse kõik, mis kätte juhtus, arvestamata piltide headust ja kronoloogilist järjekorda. Jäeti märkimata ajad ja muud tarvilikud andmed jne. Selliste albumite viimistlemise ja täiendamise protsess on käimas tänapäevani. Näib, et pildikroonika korraldamine selliste albumite näol ongi kõige sobivamaks lahendus-

viisiks meie oludes, kui see aga võtab ühtlase ilme ja kindla, läbikaalutud suuna.

2. Ettevalmistustööd pildikroonika loomiseks.

On selge, et mitte kõik pildid sv. elust ei vääri säilitamist, seega ka mitte vastavad ettevalmistust. Tuleb teostada hoolikat valikut.

Piltide sisuline valik oleneb suurel määral ülesseatavast eesmärgist. Pole kahtlust, et hinnatav on peagu iga pilt väeosa loomispäevilt, otsesest või kaudsest osavõtust Vabadussõjast ja neist tegevustest, mida väeosa tahab püüda tulevas-tele põlvetele võitluste, pingutuste ja edu mälestusena. Rahuaegsetest ülevõtetest väärivad valikut iseloomustavamad pildid kõigil sv. aladel: õppused, töö, kasarmuelu, hooned, relvad, varustus, pidulikud sündmused, meelelahutus, ülemate vahetu kontakt käsualustega jne. Peaks hoiduma liialdamast isikufotode rohkusega. Pildimaterjali sisulise külje kriitika ja hinne sõjalise saladuse seisukohast ei peaks lasuma ühelainsal isikul. Harilikult iga aasta pakub midagi erinevat eelmisest aastast, seega sv. alade motiivid võivad varieeruda, s. o. kõik alad ei tarvitse esineda ühel aastal.

Nõuded piltide suhtes ja sellest tingitud ettevalmistustööd on kokkuvõtlikult järgmised.

Valitavad pildid olgu tehniliselt võimalikult laitmatud, s. o. õiges valguse ja varju vahekorras, teravad, tugeva kattega, korralikult ilmutatud ja kinnitatud, põhjalikult pestud, kriimustusteta ja muude defektideta. Pildi kasutataval pinnal esiküljel ei tohiks leiduda ühtki pealkirja. Pildi paras suurus on 10×15 cm. Tähtsamad ülevõtted võivad olla ka suuremad, kuid formaate siiski ei peaks olema rohkem kui kolm. On soovitatav, et pildid oleksid ääristatud valge servaga (2—3 mm), mis tõstab nende efektsust tumedavärvilisel aluspõhjal. Valge äärisel puudumisel võib seda luua väljaulatava aluspaberi paigutamise pildi alla.

Säilivuse eest tingituna pildid tuleksid kopeerida võimalikult broomhõbe-fotokartongile, mustas toonis, seega võib loota pil-

di alalhoidmist aastakümnete ja isegi sajandi kestel. Mitmesugused toonijad annavad pildile küll ilusa värvingu, kuid selliste piltide iga on lühem. Ka ei sobi päevavalge-(tselloidiin)-paberile kopeeritud ülesvõtted. Fotokartongi pind peaks olema sile, poolmatt või läikiv (mitte kõrgeläige), kuna need pinnad on vähem tundlikud väliste mõjude vastu kui karedad ja tuhmid pinnad. Töödeks on soovitatav tarvitada ainult head fotomaterjali.

Pildid, mis on määratud pildikroonika jaoks ja ei vasta nende nõuetele, tuleksid võimaluse korral uuesti kopeerida. Puudulik kinnitamine ja kinnitaja-aine mitte-täielik väljapesemine on piltide suurimad laastajad, seepärast kõik kahtlased pildid tuleksid uuesti kinnitada värskes kinnitajas ja põhjalikult pesta.

On loomulik, et kõigile neile nõuetele ei saa vastata vabadussõjaaegsed ja võib-olla ka mõned muud väärtuslikud pildid. Kuna Vabariigi alg-aastail pildid valmistati kättejuhtuvast materjalist ja sageli ülepeakaela, siis oleks vist küll õigem nad juba aegsasti reprodutseerida, valmistades uued nõuetele vastavad koopiad.

Ettevalmistustööde hulka kuulub ka pildi pinnal leiduvate vigade (täpid, plekid, kriimustused jne.) kõrvaldamine ja äärte lõikamine. Pildi normaalkuju peaks olema nelinurkne (kas rist- või püstformaadis); ainult erandjuhtumitel võiks leida kasutamist ka sõõrid või ovaalid, kõik muud kujud ei sobi ametlikuks pildidokumendiks. Pildi ääred peaksid olema lõigatud sirgelt, õige nurga all ja täpsais (kuni 1 mm) mõõteis.

Tähtsamatest ja parematest ülesvõtetest kuuluvad säilitamisele ka vastavad negatiivid.

3. Väeosa-albumid.

Aastate kestel on meil kujunenud traditsiooniks ametlike pildialbumite pidamine igas iseseisvas väeosas, asutises ja väekoondise staabis. Võiks aina soovitada, et ka vastavad iseseisvad kogud (ohv., üleajat.) ja ühingud (laskespordi- jne.) looksid oma pildikroonika.

Väeosa-albumi peamiseks eesmärgiks on anda väeosast ajalooline ülevaade pildis, ergutada järglasi ja kõvendada sisemist sidet. Albumi ajaloolist väärtust aitaks tõsta selliste materjalide sissepõimimine vastavate piltide juurde, mis selgitavad ja täiendavad ülesvõtteid, näit.: kaardilekantud väeosa tegevuskohad Vabadussõjas ja lahinguskeemid, tähtsate taktika-

liste õppuste pidamise kohad (väljalõiked kaartidest ühes mõningate iseloomustavate andmete pealekandmisega, mis ei kuulu salajaste hulka), väeosa kohta ajakirjanduses ilmunud tähtsamate artiklite väljalõiked, ära kirjad või ülesvõtted kõrgema juhatuse mõnest tähtsamast (mittesalajasest) käskkirjast, mis valgustab asetleidnud erilist sündmust või erilist edukust väeosas teatud aladel jne.

Albumi suuruse kohta ei saa anda täpsaid mõõteid; käsitsemise hõlpsus nõuab, et ei tarvitataks liialt suurt kausta ega liialdataks lehtede arvuga. Albumi suurus võiks olla ligikaudu: kõrgus 40 cm, laius 50–55 cm, paksus 4–5 cm. Võiks leppida isegi väiksema kaustaga, eriti sel juhul, kui enamik pilte on valmistatud tavalisest väiksemas formaadis. Albumi kõide peab olema tugev ja selline, et äparduse korral oleks võimalik lehti vahetada. Lehtedeks tuleks tarvitada ainult head, tihedat, tumepruuni või tumehalli paksu kartongi ja vahelehtedeks (pildi pealispinna kaitseks) pergamiinpaberit. Albumi leheküljed tulevad nummerdada; lõpuks album sisaldab mõned valged lehed (pakssem Wattmanni paber) teatavate piltide üksikasjade kirjeldamiseks.

Piltide ju muu materjali järjestus peaks olema võimalikult kronoloogiline, seega album kujutaks enesest teravikulise katkendi väeosa ajaloo. On loomulik, et esimese albumi pildiesilehte (kaanele järgnev leht jäetakse harilikult vabaks) neis väeosades, mis (või mille eelkäijad) on oma alguse saanud Vabadussõja ajal või enne seda, ehiks meie Sõjavägede Ülemjuhataja pilt. Järgneval lehel (mitte leheküljel) leiaks aset Sv. Ülemjuhataja Staabi ülema ja teiste väeosa sünniaja asjaosaliste kõrgemate juhtide pildid. Neile järgneks väeosa ajalugu pildis, alates ta loomispäevilt. Ka ei tohiks puududa väeosa kõigi Vabadusristi kavaleride pildid. Piltide paigutamiseks võib kasutada lehtede mõlemad küljed. Pildid paigutatakse albumisse tavaliselt õige nurga all, sümmeetriliselt. Igasugused keerukad paigutuskombinatsioonid ei sobi ametlikule albumile.

Piltide kinnitamine albumi lehtedele teostatakse happevabade kleepainete abil (Grip-fix, Pelikanol, puhastisleriliim), veel parem aga kuivkleepimiskäsitlusviisiga kleeplehtede (Klebefolien) abil; viimane viis aga vajab rohkem vilumust, on kulukam ja aegaviitvam. Sünteetikon ja muud selletaolised ained ei

kõlba fotode kleepimiseks. Tegelik elu on näidanud, et aeg-ajalt tekib vajadus ühe või teise pildi ajutiseks väljavõtmiseks albumist (klišeerimiseks, paljundamiseks jne.), seepärast võib soovitada pilte sisse kleepida mitte terve pinnaga ega ülemise äärega, vaid piirduda nende kinnitamisega ainult nurkade kohalt. Seks otstarbeks on kohased kahepoolselt kummeeritud kleebised, näit. „Duocoll“, „Mounting Stamps“ jne. Nn. „fotonurgad“, mis küll hoiavad pilti albumis, kuid ei kinnita teda aluslehe külge, ei ole kohased ametliku albumi jaoks.

Tähtsamad materjalid on soovitatav sisse kleepida üleni ümbritsetuna läbipaistva tsellofaanpaberiga, mis kaitseb õhuniiskuse laastava mõju eest.

Varustamine andmetega peaks olema põhioodeks iga pildidokumendi suhtes. Pildistamise kuupäev ja pildistatud isiku täielik nimi (ja amet) või eseme kirjeldus ei tohiks puududa ühegi pildi juures. Ei saa pooldada vastava pealkirja tegemist pildi pinnale. Kohasem on kleepida pildi alla (sellest 3—4 mm allpool) umbes 8-mm laiune valge pabeririba, millele kanda musta tušiga tarvilikud andmed, soovi korral ka pildistaja nimi. Selliseid ribasid on võimalik hiljem vajaduse korral asendada uutega, mis sisaldavad täiendavaid andmeid (näit. teeninud väeosas sellest ajast selle ajani, hoone lammutatud sel kuupäeval jne.). Ei saa soovitada pealkirjade tegemist albumilehel valge tušiga või valge pliiatsiga, kuna selliste pealkirjade kestus on võrdlemisi lühike.

Tähtsamate grupipiltide, saavutiste jne. juures, kus isikute nimed või eseme kirjeldus ei mahu pealkirja-ribale, tuleks teha lühike üldine allkiri, näit.: „25. 02. 37. Rügemendi staap.“ Selliste piltide kohta kantakse albumi lõpul olevale valgele lehele täiendavad andmed, näit.: „Lk. 8, 25. 02. 37. Rügemendi staap. Esireas vasakult: relvur-ohv. kpt. N. N., majandusülem mjr. O. O., rügemendiülem kol. P. P.“

Üldlauselised pealkirjad, nagu näit. „Õppuste arutamine maastikul“ ei üt-



Lehekülg sv. era-albumist, mis on korraldatud väeosalbumi nõuete kohaselt.

le midagi, eriti veel siis, kui asjaosalised on jäädavalt lahkunud. Selle asemel konkreetne selgitus: „18. 08. 33. X rüg. I pataljoni pealetungitegevuse arutamine I ja III pataljoni ohvitseridega diviisiülema kindr. N. N. (märgitud 1) juhatusel Y. diviisi õppeväljal, Vardamäel“ on püsiva dokumentaalse väärtusega, reljeefselt väljendades pildil kujutatud isikute ühiseid elamusi ja tehtud tööd.

Väeosa-albumi korraldamist ja jätkamist ei saa pidada šablooniliseks toiminguks, kuna see vajab huvi asja vastu, täpsust, leidlikkust ja teataval määral kunstimaitset. Seepärast on soovitatav, et selle töö täidaks või vähemalt juhataks asjast huvitatud, fotoala ja oma väeosa ajalugu tundja ohvitser, kes oleks ühtlasi albumi hooldajaks.

Albumi täiendamine teostub selle hooldaja poolt vajaduse järgi, vähemalt aga iga talise õppeperioodi alguseks ja enne väeosa aastapäeva, kusjuures vaadatakse üle ja kõrvaldatakse ilmnenuid puudused.

Album hoitakse kuivas kohas karbis (kastis), kapis, väeosa lipu juures või mõnes muus kindlas kohas, kuhu juurdepääs takistatud.

Väeosa aastapäeval, tähtsate külaliste viibimisel väeosas jne. album selgitab asjahuvilistele väeosa ajalugu ja arengut. Traditsioonide süvendamiseks, eelkäijate töö ja elu valgustamiseks ja sisemise side kõ-

vendamiseks soodsal juhul tutvunevad väeosa-albumiga kõik ohvitserid, väeosas kuuluvad reservohvitserid ja võimaluse korral väeosa ülejäänud ja sõdurid. Kui albumi käsitsemise juures viibib selle hooldaja, siis on tagatud albumi ettevaatlik käsitsemine.

Väeosa ümbervormeerimisel või likvideerimisel väeosa-albumid kui ajaloolised ürikud antakse üle vastavalt kas väeosa järglasele või arhiivi.

On põhjust arvata, et selliselt korraldatud ja hooldatud pildikroonikaga saavutatakse ülesseatud eesmärgid ja väeosa poolt seks kantav väike kulu kompenseerub aeglaselt, kuid rikkalikult kaudse kasuga väeosale ja kogu meie sõjaväele.

4. Erialbumid.

a) Eriotstarbeks koostatavad s. v. albumid (väeosast lahkujatele, annetustena tähtpäevadel, mälestusesemetena külalistele jne.) omavad erilist väärtust siis, kui suudetakse tabada nende vastuvõtja soove. Siin on raske piiritleda kausta ja sisu. On soovitatav, et albumi kaaned ei oleks liialt kirju mustriaga. Ka ei saa pooldada hõbeplaatide asetamist kaantele, sest need tuhmuvad juba lühikese aja jooksul; juttu võib olla ainult omaniku monogrammi või väeosa embleemi paigutamisest kaanele. Kõik mida soovitakse pühendusena kaasa anda, peaks sisaldama albumi eri esileht (valge või kreem). Välismaalastele annetatavate albumite saatesõnad ei tarvitseks olla tingimata vastuvõtja emakeeles. Pildid kleebitakse harilikult ainult lehe ühele (parempoolsele) küljele. Enamasti jäetakse albumi lõpule 1—2 lehte vabaks.

Kuna pilt on albumi saajale elavaks ja kestvaks mälestuseks, siis on soovitatav paigutada albumisse peamiselt seda, mida isik ise on näinud ja mis teda huvitab. Koos sõjaväe piltidega võivad leida kasutamist ka mõningad ülesvõtted, mis on ühenduses väeosa asukohaga (linn, maastik jne.). Esimeseks pildiks võiks olla lahkujal — tema enese pilt, teistel juhtudel — väeosa lipp või väeosa embleem (kui see ei esine kaanel või esilehel).

Üleantava albumi juurde kuulub korralik tumedavärviline karp.

b) Üleriiklikud sõjaväe-albumid (fotokoguteosed) on mõeldud eeskätt sõjaväe populariseerimiseks ja propagandaks sise- ja välismaal, kuid neil ei puudu ka oma ajalooline väärtus. Tavaliselt leidub neis suur kogum kvalifitseeritud pilte värvilises vase-sügavtrükis. Ku-

na sellised albumid trükitakse suuremal arvul, siis nende hind tuleb odavam kui samasuguste albumite koostamine originaalfotodest.

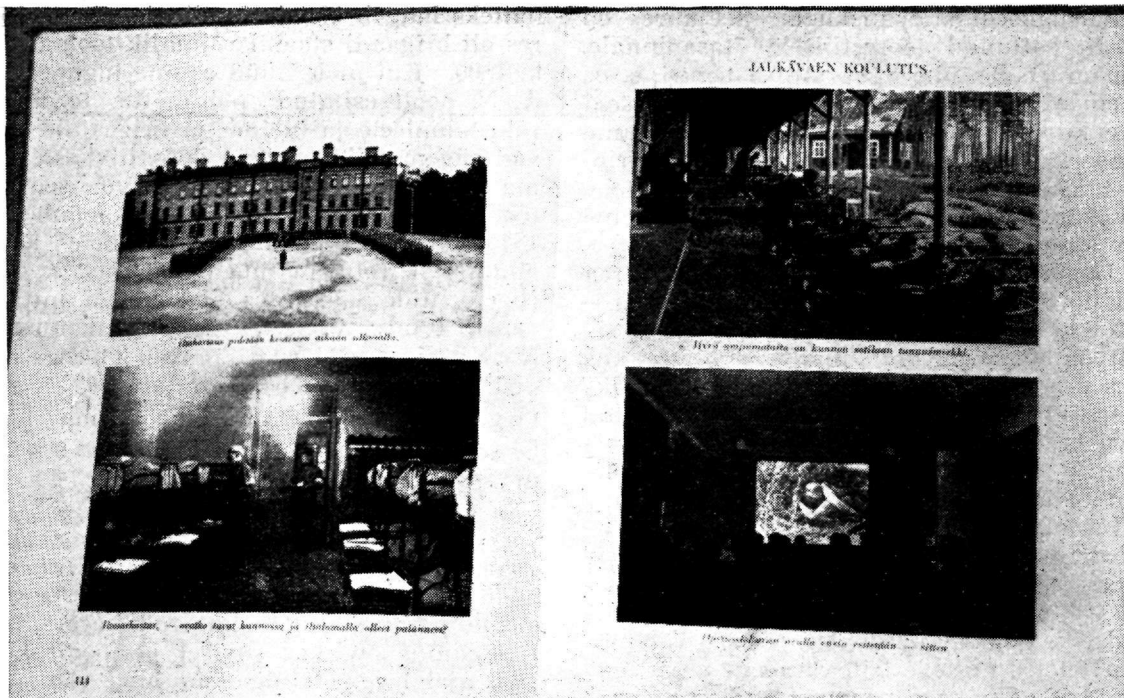
Sõjaväe-albumite väljaandmist harrastatakse paljudes välisriikides.

Soomes, näit. on viimastel aastatel ilmunud kaks huvitavat ja tõhusat fotokoguteost: „Suomen puolustusvoimat (Soome kaitsejõud)“ 1930 ja „Suomen sotaväki (Soome sõjavägi)“ 1936. Esimene neist (kaust 29 × 22 cm¹), 414 lk.) sisaldab ülevaate Soome sõjaväe ajaloost ja arengust 84 lk. Ülejäänud osa on täidetud piltidega rohekas-sinises sügavtrükis kõigi väeliikide elust. Selles albumis leiab väärikat valgustamist sõnas ja pildis ka Soome vabadusvõitlus ja kaitseliit. Enamik pilte on 10 × 15 cm, kuid on ka üle lehekülje — 21 × 15 cm. Teine teos, „Suomen sotaväki“ (kaust 27 × 20 cm, 234 lk.) sisaldab kokkuvõtlikke andmeid Soome sõjaväe ajaloost, organisatsioonist jne. ning oma kaaluvas osas on täidetud ülesvõtetega sv. elust. Pildid on vase-sügavtrükis, oliivpruunis toonis, suuruselt enamasti 11 × 17 cm, osalt üle terve lehekülje — 22 × 17 cm.

Saksamaal on rikas sõjaväeliste fototeoste poolest. Peale sõjaväe enda teostatavate nende väljaandmist ka erikirjastused. Nii, näit. „Illustrierte Zeitung“ laseb välja sõjaväe erinumbrid (üle 300 lk., kaust 38 × 27 cm), mis sisaldavad valitud ülesvõtteid ja sõjaväe-maalide koopiaid. Sõjaministeeriumi sisemaaosakonna kirjastusel ilmunud „Reichsheer im Dritten Reich“ (1935. a., kaust 24 × 18 cm, 96 lk.) sisaldab igal leheküljel ühe pildi, selle all leidub kirjeldus pildi kohta ja selgitus sõjaväe vastava tegevuse või ala kohta. Iga-aastane sv. aastaraamat (Jahrbuch der Wehrmacht) toob rikkaliku värsket illustratsiooni ühes lühikeste artiklitega. Seega oleks puudutatud ainult väike osa Saksa sõjaväe pildikroonikast.

Meie sõjaväe fotokoguteoste väljaandmine oleneb vajalikust rahalisest ja materjalilisest ressursist. Välisriikide sv.-albumite hinnad on jätetud teostel märkimata, kuid olgu tähendatud, et sellelaadise albumi väljaandmine, nagu seda on „Suomen sotaväki“, trükkides 2000 eksemplaris, läheks meil maksma ümmarguselt 8000 krooni. Sellise soliidse summa investeerimine oleks meil mõeldav alles siis, kui sv. pildikroonika väeosades on juba tarvilikul kõrgusel ja meie pildistamise üldtase,

1) Esimene arv tähistab kõrgust, teine laiust.



Kaksiklehekülj Soome üleriiklikust sõjaväealbumist „Suomen puolustusvoimat“.

piltide kvaliteet, ühtlus ja rohkus tagab meile foto alal väärilise esinemisvõimaluse teiste riikide sõjavägede seas. Selleks aitab suurel määral kaasa järjest kasvav huvi asja vastu nii kõrgemate juhtide kui töötäitjate seas. Soodustavalt mõjuvad püüdlike foteharrastajate arvu tõus, väeosa fotoala korraldaja või fotokomisjoni määramine ja fotolaboratooriumide sisseadmine, sv. fotovõistluste korraldamine, auhindade jagamine parimate saavutiste eest foto alal jne. Pannes käed külge tohiksime loota, et ühise töö tulemusena Vabariigi 25. aastapäev toob sel alal meeldiva üllatuse ka meie sõjaväele.

c) Sõjaväelisi eraalbumeid leiame peamiselt nende Vabadussõjast osavõtnute juures, kes ka pildis püüavad säilitada ja parandada mälestusi läbielatud võitlustest, tegevustest ja sõjakaaslastest. Rahuaegsest kaadrist nii mõnelgi on soetatud pildialbum ülesvõtetega oma väeosa elust. Kuigi need albumid kannavad isiklikku iseloomu, ei saa eitada nende mõju kitsamas ringis ja seega teatavat väärtust sõjaväe huvides. Ka selliste albumite korraldamisel, et hiljem mitte pettuda, oleks kasulik silmas pidada eespooltoodud tähelepanekuid.

Staabitöö

organiseerimisest väekoondise staabis.

Major R. Tomback.

Staabitöö organiseerimise küsimus on niivõrd suure tähtsusega juhtimise protsessis, et selle igakülgne asjalik arutamine on kõigiti soovitatav ja tarvilik. Sellest seisukohast on „Sõduris“ nr. nr. 1—2 s. a. ilmunud kolonelleitnant A. Normaki kirjutis

tervitatav kõigi nende poolt, kes tingituna oma teenistusülesannete iseloomust puutuvad kokku selle küsimusega. Kahjuks on lugupeetav autor piirdunud vaid minu kirjutise (vt. „Sõdur“ nr. 51/52 — 1937. a.) arvustamisega, ilma et ise oleks esinenud

mingisugusegi ettepanekuga. Seejuures on A. N. sattunud teoreetilisele tasapinnale, ära unustades ühe väga tähtsa teguri, s. o., et elu ei püsi paigal, vaid areneb ja isegi õige kiirelt. Meie vananeme ja muutume konservatiivseks, mis kuni teatava piirini on täiesti loomulik ja arusaadav, kuid tekkiv konservatism ei tohiks muutuda elutempot pidurdavaks.

Lugupeetav arvustaja tsiteerib terve rea kõigile asjastuuvitatutele tuntud määrustikulisi põhimõtteid, mis oma sisult on õiged. Kuid kuidas neid tegelikult elus rakendada ja kas nad üldse on tegelikkuses rakendatavad, seda ma lugupeetud arvustaja kirjutisest ei leidnud. Minu arusaamisel on mõtet määrustikulisi põhimõtteid tsiteerida vaid siis, kui neid asjaosalised ei tunne, kui nad kujutavad endast põhjanevat uudsust, kui nende najal soovitakse pakkuda mingisugust kindlat süsteemi või meetodit. Et seda aga pole sündinud, siis jäävad need põhimõtted vaid põhimõteteks, millede tsiteerimisest ei ammutanud ei mina ega arvatavasti ka „Sõduri“ lugejaskond midagi, mis oleks küsimuse konkreetsele lahendamisele kuidagi kaasa aidanud.

On loomulik, et juhtimise tehnika ideaali seisukohalt peaks hästi organiseeritud staabitöö pakkuma kõigile juhtimisastmetele teatavaid mugavusi käsuandmisel. Kahjuks on juhtimise tegelikkus õige sagedasti lahkuminek teooriast.

Ootamatuste vältimiseks oleme sunnitud seepärast rahuajal uurima ka neid staabitöö meetodeid, mis võib-olla pole sõnasõnalisel kokkukõlas maksvate põhimõtetega, kuid aitavad meid viia lähemale tegelikkusele.

Kuid lugupeetava A. N. kirjutises on ka asjaolusid, milledest ei saa mööduda vaikides. Kas või näiteks seda, et „kõigepealt arvestatakse aega, mida vajavad täitjad osad ja üksused ja alles selle järele kaalutakse, milliseid käsuandmise tehnilisi võtteid on kohane kasutada“... See on õige, aga miks siis autor ei võta kätte pliatsit ega tee ühtegi ajaarvestust ega näita konkreetset ühe mingisuguse „käsuandmise tehnilise võtte“ juures, kui pikk see aeg siis on, millist vajavad täitjad?

Oma eelmises kirjutises näitasin konkreetset, kuipalju aega kulub operatiivkäsu koostamiseks brigaadi staabis. Samuti näitasin, millal operatiivkäsk võib jõuda väeosadesse. Meie nägime, et minult esitatud ajaarvestuse juures, mille vastu lugupeetav A. N. ka ei vaidle, staabitöö rügementides

näiteks langeb õistele tundidele. Selle juures oli brigaadi staabil võimalik tööle asuda k. 1800. Kui meie nüüd asume lugupeetava A. N. poolt esitatud põhimõtte tegelikule rakendamisele ja ütleme, et brigaadile alluvad rügementid peaksid operatiivkäsu saama kätte mitte kella 2145, nagu see oli toodud minu kirjutises, vaid oletame k. 1845 selleks, et anda rügementidele käsuandmiseks rohkem mugavusi ajas; s. o. et rügementide käsutuses oleks aega mitte 5 vaid 8 tundi. Mis oleks selle tulemuseks? Kui brigaadi staap tahab sarnasel korral väeosad eesolevaks tegevuseks (oletame õine lahing) tööle rakendada operatiivkäsu andmisega, siis peaks brigaadi staap tööle asuma mitte k. 1800, vaid k. 1500, s. o. 3 tundi varem. Brigaadi staabile käsuandmiseks vajalik aja element jääb seejuures ikkagi püsima ja seda oleme paratamatult sunnitud arvestama. Iseküsimus on, kas suvisel perioodil kella 1500 ajal brigaadi ülem on juba võimeline hindama olukorda sellisena, et selle järelalusena ilmub vajadus tegevuse jätkamiseks öösel. Vastata sellele küsimusele on raske. Kõik oleneb olukorrast. Kuid, kas brigaadi juhatus annab operatiivkäsu 2–3 tundi varem või hiljem, see ei mõjuta milleski staabitöö organisatsiooni. See peaks selge olema pikema seletusetagi. Igal juhul otsus tuleb võtta, operatiivkäsk tuleb koostada ja laiali saata, mis kõik nõuab aega ja veel kord aega. Selle „tehnilise võtte“ juures (käsuandmine operatiivkäsu näol on ka üks käsuandmise meetodeid), nagu juba tähendasin, kulub brigaadi staabile 3 tundi 45 min. ja oleksin väga tänulik, kui lugupeetav A. N. näitaks konkreetset, kuidas oleks võimalik lühendada seda aega.

Siit näeme, et arvustajalt tsiteeritud prantsuse lahingeskirjas toodud põhimõttel „otsus peab olema tehtud sobival ajal“... jne., on oma piirajas, mille ignoreerimine võib selle põhimõtte pinnapealsel ja teoreetilisel tõlgitsemisel olla isegi väga tõsiste tagajärgede põhjuseks juhtimisel tegelikus olukorras. On arusaadav, et väekoondisele alluvatele väeosadele peab jääma aega oma korralduste tegemiseks, kuid ükski väekoondise ülem ei või ainult sellepärast arenevale sündmuste käigule ette tõtata, et kindlustada alluvatele käsuandmisel teatavaid mugavusi ajas. See oleks minu arusaamisel täiesti omapärane juhtimise kui sarnase tõlgitsemine.

Sõjaväeametnik J. Miller 50-aastane.

5. veebruaril s. a. sai Merekindluste Aegna-saare Komandantuuri majanduse ülema kohusetäitja sõjaväeametnik Jüri Miller 50-aastaseks.

Juubilar on pärit Joala vallast Virumaalt, sündinud 5. 02. 1888. Lõpetas Narva linnakooli 1905. Endise Vene sõjaväes sundaega teenides sooritas 1912. a. katsed sõjaaegse ametniku kutse omandamiseks. Võttis osa maailmasõjast.

Eesti sõjaväkke astus juulis 1920, millisest ajast peale on teeninud mitmesugustel ametkottadel majandusalal mereväes ja merekindlustes. Praegusele ametikohale määrati 1. 03. 1924. Ülendatud sõjaväeametnikuks aprillis 1917.

Omab endise Vene 2 hõbe- ja 1 kuldauraha hoolsa teenistuse eest.

Sõjaväeametnik Jüri Miller on tuntud oma ametialal tubli ja kogenud töömehena ning ausa ja õiglase inimesena, keda kõrgelt hindavad nii ülemad kui alluvad.

Soovime juubilarile tema 50. hällipäeva puhul parimat õnne ja head edu edaspidises elus.



Sv.-ametnik J. Miller.

On muidugi veel teisi käsuandmise „tehnilisi võtteid“, mis olukorras, kus aeg operatiivkäsu koostamiseks on piiratud, võivad leida edurikast kasutamist. Kuid nendest hiljem. Enne aga puudutan veel väekoondise ja tema staabiülema koostööd otsuse võtmisel. Siin jällegi lugupeetav A. N. tsiteerib määrustikke, milledest peab selguma, et juht teeb ainuüksi otsuse ja kannab selle eest vastutust. Ega mina pole selle põhimõtte vastu vaelnud. Ei kavatseda seda teha ka praegu. Oma väidete kindlustamiseks tsiteerib A. N. teost „Juhi otsus ja selle kujundamine“. Kuid ka siin on lugupeetav A. N. küsimust võtnud teoreetiliselt, kinni pigistades silmad juhtimise tegelikkusele. Ei selles ega mõnes teises autoriteetses teoses pole keegi väitnud, et juhi osa juhtimise protsessis piirdub vaid mõnelauselise manöövri idee väljendamisega, nagu näiteks: „Brigaad jätkab pealetungi üldsuunas x, raskuspunktiga paremal liival, vallutades esimese märgina Z — O joone jne.“ ...

Püüame endale kujutada ette, mis sünniks siis, kui brigaadi staabiülem saab sarnase otsuse ja peab selle kohaselt edasi toimima, s. o. läbi viima jõudude jaotuse, andma neile ülesanded jne., ilma et oleks saanud lähemaid juhtnööre väekoondise

ülemalt. 90% juhtumil ei jõudude jaotus ega ülesanded viimastele ei vastaks 100%-li brigaadi ülema „manöövri idee“ ja staabilt koostatud operatiivkäsku tuleks sisse parandusi. Ühe sõnaga staabi töö, ka hea organisatsiooni juures, on olnud asjata. Operatiivkäsk tuleb kas parandada või ümber kirjutada ja selleks kulub jällegi aega. Kes kannatab selle all? Muidugi ainult täitjad.

Et seda vältida, on tarvilik väekoondise ülema ja tema staabi tihedat koostööd. Kus on see veel markantsemalt väljendatud, kui lahingueeskirja § 90? Sealt leiame näiteks säärase mõtte, et staap valmistab ette juhile otsuse võtmiseks vajalikud elemendid. Kes need elemendid juhile esitab, kui mitte staabiülem? Iseküsimus on, kuidas ta neid esitab. Siin ei saa ükski määrustik anda juhtnööre. Kõik oleb sellest, kas staabiülemal on juhi usaldus või mitte.

On staabiülem väekoondise ülemale ette kandnud otsuse võtmiseks vajalikud elemendid, siis väekoondise ülem otsustab, kas teha nii või teisiti, ja selle otsuse eest kannab vastutust ainuüksi tema. Kuid, nagu juba tähendatud, tugineb väekoondise ülema otsus ikkagi antud olukorra elementidele, s. o. otsus peab vastama tegelikkusele ja olema läbiviidav. Jä-

relikult, rööbastikku otsuse võtmisega on väekoondise ülem paratamatult sunnitud kaaluma ka selle läbiviimist.

Et sellel alal tekib mõttevahetus väekoondise ja tema staabi ülema vahel, see on tegelikult olukorras möödapääsematu. On samuti selge, et otsuse kujunemisel ja selle läbiviimise võimaluste kaalumisel selgub ka jõudude jaotus ja ülesanded neile.

Oma eelmises kirjutuses tõi näitena ühe brigaadiülema otsuse, kes peale manöövri idee oli paberile märkinud ka seda, kuidas ta oma ideed kavatses realiseerida. Ta oleks võinud seda staabiülemale ka kas dikteerida, suuliselt või mõnel muul viisil edasi anda.

Siit näeme, et väekoondise ja tema staabiülema koostööd ei saa kuidagi tõlgitseda kui kollektiivotsuse tegemist.

Mis puutub käskude ja korralduste edasitoimetamise väekoondise staabist alluvasse väeosadesse, siis soovib A. N. käskude ja korralduste edasitoimetamist panna väekoondise sideüksuse keskjaama rühma ülemale. Sellise ettepanekuga saaks nõustuda vaid siis, kui väekoondise staap püsiks ühes punktis ja keskjaama rühma ülemal poleks teha midagi muud, kui jälgida ainult väekoondise staabi sidesõlme korraldusfunktsioneerimist.

Ma ei tea, kuidas lugupeetav A. N. endale kujutab ette brigaadi sideüksuse keskjaama rühma tegevust? Minu arusaamisel selle ohvitseri ülesandeks pole ainult väekoondise staabi juures asuva sidesõlme, vaid ka väekoondise eelsidesõlme või eelsidesõlmede tegevuse korraldamine ja jälgimine. Seega see ohvitser ei ole statsionaarse iseloomuga, nagu seda arvab A. N. Järelikult ei saa teda ka rakendada pidevalt väekoondise staabi töösse. Ja kui see siiski sünnib, siis kannatab selle all paratamatult side, mis on juhtimise aluseks igasuguse staabitöö organisatsiooni juures.

Lõpuks heidab mulle A. N. ette väekoondise juhatuse organisatsiooni puudulikkust. Ma pean tähendama, et organisatsiooni käsitlemine ajakirja veergudel pole soovitatav ja peaks lugupeetud arvustajale sama selge olema kui minulegi. Selle järgi polegi ka mingisugust möödapääsematut vajadust vaatluse all oleva küsimuse uurimiseks.

Vaatleme nüüd teisi „tehnilisi võtteid“ käsuandmise tehnikas. A. N. oma kirjutusi

ses vihjab küll neile, kuid pikemalt ei pea ta nende juures. Lõpuks pole ju nende „tehniliste võtete“ eesmärgiks midagi muud, kui ajavõitmine käsuandmises.

Kui näiteks väekoondise staabis tekib kahtlus, et väekoondise operatiivkäsk õige ajaks väeosadesse ei jõua, siis seks, et võimaldada neile veel enne väekoondise operatiivkäsu ilmumist asuda ettevalmistustööde tegemisele, sõidab kas väekoondise ülem ise või keegi tema staabi ohvitseridest väeosaülema juurde, informeerides viimaseid väekoondise ülema manöövri ideest ja selle läbiviimisest, s. o. väeosade ülesannetest jne.

Liikuvõija olukorras ja kiirelt arenevas sündmustekäigus võib esineda vajadus kasutada käsuandmisel üksikkäskude meetodit. Kuid nagu juba tähendasin („Sõdur“ nr. 51/52 — 37. a.), on sellel meetodil rida nõrku külgi, milledega sarnaseis olukorras ollakse sunnitud leppima kui paratamatusega.

Võib kasutada ka säärast käsuandmise meetodit, kus väekoondise ülem, pärast seda kui tal on välja kujunenud otsus ja selle läbiviimine, käsutab väekoondise staapi või mitmesugusesse punkti maastikul (mis kõigile kättesaadav) kas väeosa ülemad või nende esindajad ja seal teeb vajalikud korraldused. Seda meetodit saab kahjuks tegelikkuses kasutada vaid harva.

Lõpuks võib esineda olukordi, kus käsuandmisel tuleb käsitada nii ühte kui teist käsuandmise meetodit, kuid kõigi aluseks jääb ikkagi operatiivkäsk. Kõik teised käsuandmise „tehnilised võtted“ vaid täiendavad seda meetodit, kuid ei asenda seda kunagi täies ulatuses.

Eeltoodust selgus, et teoreetilistest põhimõtetest on kasu vaid siis, kui neid suudetakse rakendada tegelikkuses. Ei suudeta seda mitte või ei osata seda teha, siis jäävad nad paberile ja ainult nende tsiteerimine ei vii meid sammugi edasi.

Sarnaseid küsimusi, nagu seda on staabitöö organiseerimine, tuleb minu arusaamisel käsitada praktiliselt kõigil neil harjutustel, mis leiavad aset kas välisõitide või manöövrite näol maastikul, sõjamängude kujul väeosade alalistes asukohtades jne., luues kogemuste omamiseks väekoondise staape ka siis, kui oletatava väekoondise koosseisust tegelikult osa võtab harjutusest vaid üks mingisugune väeosa.

Kõigi seesuguste staabitöö harjutuste juures on soovitatav üles seada mingisugused ajanormid, mis alguses on pikemad ja hiljem järk-järgult lühenevad, viies töö staabis lähedale sellele tempole, nagu ta tava-

liselt esineb tegelikus olukorras. Seejuures on otstarbekohane vahetada staabi ohvitseride ülesandeid. Kes ühel harjutusel töötas 1. jsk. ülemana, esineb teisel harjutusel — II jsk. ülemana jne. Seega omavad kõik need ohvitserid, kes ühes või teises väe-

koondise staabis saavad kord töötama, teatava vilumuse kõigil staabitöö aladel. Sellejuures selgub ka harjutuste juhatusele, millisele alale üks või teine ohvitser oma iseloomult, temperamendilt ja oskustelt on kõige sobivam tegelikus olukorras.

2. Jalaväepolgu osade lahinguid Panikovitši teedesõlme pärast veebr. 1919.

Major V. Jakobson.

Pärast hoogsat Petseri vallutamist 2. Jalaväepolgu I pataljoni poolt 4. veebruaril 1919. a. taandus vastane algul üsna kiirelt lõuna poole — Riia-Pihkva kivitee suunas. Südilt püsisid vastase kannul 2. polgu osad, likvideerides peatuma jäänud ja vastupanu avaldavaid punaseid.

Polgu osade edasi liikudes venis rinne määratu pikaks. 14. veebruari õhtuks asus 2. polk juba umbes 50 km laiusel rindel: Vastseliina, Panikovitši, Košelki, Vašina-Gora, Läsgi, Vedernika ja Vertuškino üldjoonel. Muidugi ei võinud siin juttugi olla pidevast rindest. Üksikud rühmad ja isegi jaod asusid laialikistult siin-seal küldes, et kuidagi katta meie hõredat asetust. Loomulikult ei jäänud meie olukord ja nõrk vastupanu enamlastest tähelepanemata. Nad hakkasid koondama oma väeosi.

Meie vastu teotsesid tol ajal: 52. Tallinna polk, mis koosnes peamiselt eesti kommunistlikest ollustest ja oli enamlastel üks parimaid väeosi ning valmistades ka meile suurt meeletuska; 54. Tartu polk, mis oli komplekteeritud venelastest, ainult kaks roodu selles polgus oli eestlasi; 2—3 eskadroni ratsanikke, 4—5 suurtükipatareid ja 2 soomusrongi. 54. Tallinna polgu ülemaks oli Ains ja 54. Tartu polgu ülemaks — Ivanovski.

Meie 2. polgu paremal tiival asus 6. rood, kellele hiljem tegelikult langeski raskuspunkt Panikovitši teedesõlme kaitsel. Punaste kasvav surve lubas oletada, et nad ligemal ajal püüavad oma vasakut tiiba edasi nihutada ning varem või hiljem võtavad Panikovitši tähtsa teedesõlme oma alla. Et seda ära hoida, paigutati öösi vastu 14. veebruari 6. roodu üks rühm leitnant O. Särev'i juhatusel Sumilovast Panikovitši mõisa. Järgmisel päeval asusid sama roodu üks rühmadest Voronkinasse ja teine — Kirova mõisa. Roodu IV rühm jäi Kozlääevosse

(tolleaegsetes ettekannetes tõlgitult nimetatud Kitse küla) ning paiknes öösi vastu 15. veebruari Vastseliina mõisa.

Pärast suuri ning ägedaid võitlusi taandusid 2. polgu osad mõnevõrra lõuna- ja põhjapool Petseri-Pihkva raudteed. Nüüd võis juba üsna tõenäoliselt oodata kallalitungi Panikovitši mõisale Riia-Pihkva kivitee suunast, eriti aga Irboska poolt. Oodatava pealetungi pareerimiseks paigutati 18. veebruaril 6. roodu rühmad ümber järgmiselt: Voronkinost ja Kirovast — Panikovitši, sealte üks rühm — Potalovosse ja rühm Vastseliinast tuli Kirovasse. 20. veebruaril võeti ette uus asetust: Panikovitšist saadeti veel üks rühm lisaks Potalovosse ning kästi seal asuval poolroodul Vilo küla oma alla võtta, ja teine rühm Raatševasse. Rühm Kirovast aga toodi ära Panikovitši.

21. veebruaril Vilos asuv poolrood lipnik J. Kendra juhatusel võttis ära Oluhovo Petsi küla ning lõi vaenlase välja Juntsovo ja Rataja külast. Punaste vastukallaletungi surve taandus aga meie poolrood tagasi Vilosse. Järgmisel päeval võttis Vilos asuv osa uuesti Oluhovo Petsi ära, kuid oli seejärel kohe sunnitud oma asukohta tagasi tulema. Need mõlemad operatsioonid võeti ette peamiselt selleks, et initsiatiivi oma käes hoida.

23. veebruaril saadi andmeid, et enamlasted Laura mõisas ja Laura alevikus teevad rüüstetööd. Otsustati öösel punaseid säärase teo eest karistama minna. Kohalik vene rahvusest jõuka taluniku perepoeg oli vabatahtlikult nõus 6. roodu rühma viima Panikovitšist läbi soode, metsade ja asustamata alade Laura alla. Punased löödigi leitnant O. Särev'i juhtimisel Laurast välja. Vangidena toodi kaasa kohaliku täidesaatva komitee liikmed. Saagiks saadi mõned hobused, kirjutusmasin jne.

25. veebruaril enne lõunat okupeeris vastane Oluhovo Nevski, Paltsevo ja Katševo

küla. Nendesse küladesse asusid 9. Tveri kütipolgu osad. Samal päeval pärast lõunat algas üle terve polgu rinde üldine punaste pealetung, välja arvatud Panikovitši mõis, kuhu ilmus ainult üks nende nõrk luuresalk, mis kerge vaevaga tagasi löödi.

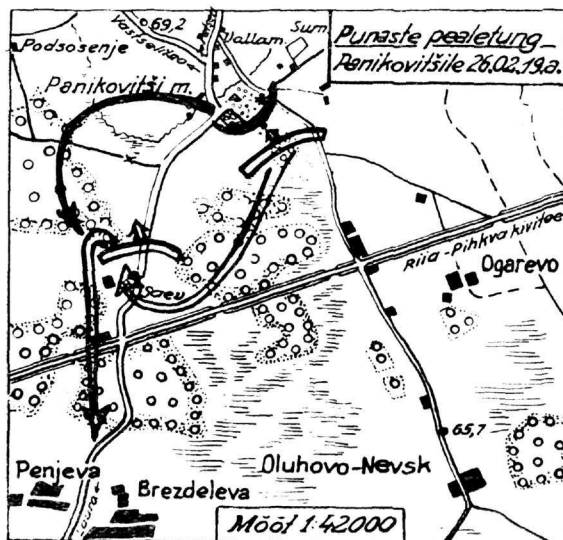
Kella 1400 paiku avas punaste patareid korrapärase tule Vilole. Pommitanud umbes tund aega, lähenesid Katševost ning Borovenkist ahelikud Vilo peale. Punaste kallaletung oli koguni loid. Tekkis vastastikune tulistamine, mis kestis kuni pimeduse tulekuni. Siis tõmbus vastane tagasi ning laskmine vaibus. Meil oli Vilos kokku 2 või 3 meest haavatuid ja põrutatuid. Haavatud viidi sidumiseks Panikovitši mõisa.

Vaevalt oli 26. veebruari koidikul idakaar punetama lõõnud, kui ohvitseride tuppa Panikovitšis tormas sõdur ning karjus: „Punased, kuradid, tulevad!“ Sellele vastas keegi ohvitseridest lakooniliselt: „Mehed, välja!“ Tookord asusid ohvitserid ühes kõrtsi läheduses olevas majas ja sõdurid — viinavabriku lähedal pargi veeres. Mõni hetk pärast sõduri lahkumist kostis juba punaste poolt püssipraginat ning sekka kuulipilduja ähvardav tärin. Kuulid niitsid vingudes õhku. Osa neist sattus kõvas pakases vastu härmatanud põlispuuid ja puudeoksi. Vastu oksid lendavad kuulid andsid väga teravad ning kõlavad plaksud, nii et kogu mõis kajas.

Ohvitserid jooksid sõdurite elamu juurde, mehed polnudki veel ruumist lahkunud. Keegi neist hüüdis läbi avatud õhuakna: „Meie ei saa välja minna, lasevad lõhkevate kuulidega. Tuli on otse meie ukse peale“. Tõesti mõned ekslevad ning juhuslikult lastud kuulid võisid tabada maja idas asetsevat ust, kuid lõhkevad kuulid need siiski polnud. Eksiarvamisele viis sõdureid muidugi iseäralik terav plaksumine. Aknad löödi puruks ja mehed hüppasid majast välja, tormates surmtõsiste nägudega pargi veerde, kust kohe avasid vastasele tule. Punaste pikk ahelik oli jõudnud juba mõisale 300—400 meetri peale läheneda. Peagu kuivalt aga kubises neist väike kasesalu, mis asus mõisast umbes 200 meetrit kagus.

Esialgu tundus, et mõis tuleb punastele ära anda nende tugeva ülekaalu tõttu. Meie rühmale käsutati abiks kirjutaja, kokad, käskjalad, hobusemehed ning isegi eraisikud küüdimehed, kusjuures viimastele anti välja püssid. Roodu ülem al.-kapten A. Nestra käis ahelikku pidi, peos meetripikkune nuut. Kes korralikult ei sihtinud enamlaste pihta ning „õhku“ lasksid, said nuudiga paar „tulist“ üle turja ja lisaks sellele muidugi ka veel siunata: „Vai nii sa, saatana hing, la-

sed õhku, raiskad padruneid!“ Ei olnud sealjuures kelleltki proteste või nurinat, ei lüüa saades ega ka hiljem. Väga äge vastamisi tulistamine vältas umbes üle tunni, enne kui punased hakkasid tagasi jooksmas kivitee suunas ning lõunas olevasse metsatukka. Meie ainsal kuulipildujal oli siis tublisti tööd... Päikese paistest kiirgaval lumeväljal lebasid punaste laibad ning roomasid nende haavatud.



Punaste valgumine mõisa alt lõunapoolsele metsa äratas kahtlust. Üllatuste ärahoidmiseks saadetigi 10 meest ltn. O. Särev'i juhatusel Panikovitšist umbes 600 meetrit edelas asuvasse metsa ülesandega: kulgeda kuni saevabrikuni ja punaseid metsa kaudu mitte lasta meile seljataha tulla. Kui võimalik, siis anda neile, mõisale pealetungi korral lõunast, tiibuld.

Veel enne kui rühmast metsa saadetud salk oli temale määratud kohale jõudnud, ilmus uus punaste ahelik lõunast saevabriku juonele ning avas mõisale tule, ilma et ta mingit pingutavat katset oleks teinud edasiliikumiseks. Kujunes ükskõikne laskmine.

Nüüd jäi järele juba tõsiselt arvestada punaste järjekordset kallaletungi läänest. Metsa läinud meie salgale saadeti lisaks 10 meest lipnik V. Jakobson'i juhatusel. Need liikusid metsa üle küntud ning lumekehva põllu: joostes hüpetega, roomates küünarnukkidel ning otsides pisematki varju lendavate kuulide eest. Punaste kuule sadas üsna tihedalt. Siiski jõudsid seekord kõik mehed õnnelikult tervetena metsa edelaservale.

Kella 1100 paiku algaski punaste ahelik

liikumist läänepoole metsa. Meie salk avas tule. Nagu näis, tuli see kõik enamlastele ootamata. Nad laandusid kiirelt metsa mööda üle kivitee Penjeva poole.

Nii lõppes esimene punaste otsene kallal-letung Panikovitšile Vabadussõjas.

Samal päeval enne lõunat pommitas punaste patarei üle paari tunni Vilo küla. Siis ilmus enamlaste ahelik, tulles võsa mööda Borovenki poolt, Vilo alla. Ahelik sai küla juures tuld ning läks varsti tulnud teed tagasi. Täpsalt seesama kordus õhtu eel, ainult selle vahega, et Vilo küla pommitati palju ägedamalt, umbes tunni aja ümber. Meie sõdureist sai põrutada raskemalt IV rühma ülem Aleksander Põdra. See vahva mees oli kaotanud mürsu lõhkemisest kõrva-kuulmise, kuid sellele vaatamata ei tahtnud end evakueerida lasta. Põdra oli äärmiselt külmavereline mees ning võttis lahingut kui igapäevast möödapääsematut toimingut.

Pimeduse tulekul määrati Vilo küla kaitset korraldama ja seal asuva poolroodu üle-maks lipnik V. Jakobson.

27. veebruari öösel pärast kella 0100 ründas vastane vägeva „hurraal!“ hüüdel Vilo küla. Meie mehed vastasid tõhusa tulega. Tulevahetus kestis vaevalt 15 minutit ning vaibus siis. Punased olid tagasi löödud. Võsastikust kostis veel vaid nende haavatute oigeid.

Neljapäeval 27. veebruaril algasid enamlastel varahommikul ränga ning tabava suurtükitulega Vilo küla tulistamist, mis vältas, lühema vaheajaga keskpäeval, peagu õhtuni. Punaste patarei asus päris lahtisel positsioonil Riia-Pihkva kivitee ääres Oluhovo Petsi küla taga. Tema karistamatu tulistamine oli meile selgesti näha. Patarei vaatleja pidi asuma tingimata kõrgendikul asuval Katševo külas, sest muidu poleks võimalik olnud nii täpsalt jälgida meie liikumist Vilo külas ning vastavalt sellele juhtida suurtükituld. Patarei tulele assisteerisid Katševost punased vahetpidamata 2–3 raskekuulipilduja tulega. Võimatu oli Vilo küla majade vahel liikuda. Tuled avati isegi meie üksikule mehele.

Keskpäeval, kui punaste kahurituli vaikus, lähenes jälle ahelik Borovenki poolt kõvahäälelise sõimu saatel Vilole. Veidi hiljem hakkas teine ahelik Katševost Vilo peale kulgema. Jõudnud külale umbes 300 kuni 400 meetri kaugusele, pöördus Katševost tulnud ahelik, näiliselt kaotuste tõttu, ja pärast ka teine enamlaste ahelik oma väljumise kohta tagasi.

Kohe algas uuesti suurtükitule möll. Üks granaat langes õuel seisva poolroodu ülema ja tema käskjala reamees Rätsepa vahele, re-

košeteerus sealt ligema maja esikusse, kus lõhkes suuremat kahju tekitamata. Reamees Rätsep rabati õhusurvest lumehangele pikali ning ehmunult tõustes hingas välja pika aurujoa. Teine mürsk lendas läbi akna setu elutoa nurgas asuvasse muustrilisse kirstu ning lõhkes seal.

Kuna Vilo küla asus madalas, oli meil raske Katševot tule all hoida, veel raskem aga sinna tabada. Ühe kergekuulipilduja sihtur oli oma „Levisiga“ roninud maja põõningule ning sealt soodsa vaatluse juures mitu tõhusat valangut annud Katševo külas töötavale punaste kuulipildujale. Enesega rahul olles lähendas see vapper sõdur alla ronides, et seal nüüd mõni mees tingimata pidi surma või vähemalt haavata saama. Kõnelus sündis punastele lausa nähtavas kohas ja ilma et sihtur oleks suutnud veel oma juttu lõpetada, tabas kahjuks teda juhuslik kuul otse pähe.

Teise kuulipilduja mees, vist oli juurde antud polgu kuulipildurite-kommandost, hakkas õhtu eel keset lahingukära ning kuulideraju deklameerima naiskirjaniku Marie Heiberg-Heinamäe luuletisi. Tsiteerides neist mõnda, hakkas lõpuks selgitama M. Heibergi proosatööde tähtsust, seda kõike tõsise ilme, suure andumuse, hoo ja asjalikkusega. Esmalt ei saanud keegi mehe säära-est ülalpidamisest aru. Alles pärast taibati, et ta on kaotanud närvid suurte hingeliste vapustuste tõttu ning veidi segaseks läinud. Järgmisel hommikul langes see sõdur enamlaste kätte vangi.

Meeste meeleolu oli mitmepäevase, kestva lahingulise pingutuse ning suure väsimuse peale vaatamata täiesti rahuldav, võitlusind koguni veel heagi. Ainult veidi tuska valmistas see, et meil polnud ainustki suurtükki. Viimaste puudus mõjus osalt võitlejate iseteadvusele ning moraalile. Arutledes lõuti küll otsusele, et ei tea mis need suurtükid iseenesest ära pole, aga... aga siiski oleks väga mõnus tunne, kui meie mürsud vuhiseksid üle meie peade, muidugi otse vaenlase patarei või vähemalt kuulipilduja pihta...

Taibukalt kalkuleerisid mehed, et taganeda pole kuhugi. Kui meie Vilost taganeme, siis on tiblud tingimata meie kannul. Maha nad juba ei jää, seepärast jääb ikkagi üle ainult vastu panna.

Tollel päeval käis enne ja pärast lõunat kõvem punaste luuresalk Panikovitši mõisa all, kuid ei avaldanud mõisale kuigi tundu- vat survet ning lahkus mõlemal korral meilt tuld saades õige pea Oluhovo Nevski suunas.

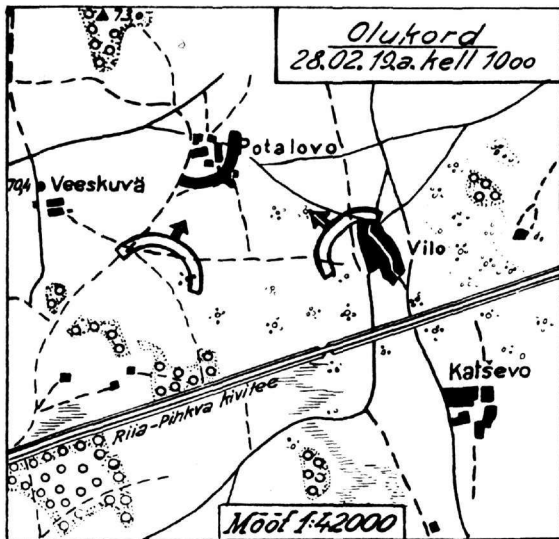
Öösel saadeti varust üks 2. roodu rühma-dest allohvitseri juhatusel Vilosse abiks.

See rühm jäi Potalovo külla. Nüüd tõusis meie meeste arv juba nendes kahes külas kokku 90 ligidale.

Koidiku algades 28. veebruaril ründas vastane eest ja kivitee poolt Vilo küla ilma suurtükitule ettevalmistuseta. Punaste õige tihe ning looklevalt tohtu pikk ahelik liikus hoogsalt edasi, vaatamata tabavustele ning kaotustele, ja jõudsid juba 100 meetri kaugusele külast. Oli ilmselt selge, et tulega nende edasitungi pidurdada on lootusetu. Jäi järele vaid täägivõitlus. Küla kivitee-poolisel küljel asuv rühm, kartes haarangut, taandus. Katsed rühma peatada ei annud tulemusi. Teine, seni kindlalt paigal püsinud rühm haarati esimesest kaasa ja nii tuligi Vilost välja taganeda. See kõik sündis mõne minuti kestel.

Väljudes Vilost Potalovo peale, tuli joosta umbes 400 meetrit üle laudsileda libeda jäävälja. Kuulid aina vingusid õhus ja kõrisesid jääl. Tuld meie pihta anti kuulipildujatest ja püssidest. Olukord oleks võinud hoopis halvaks kujuneda, kui mitte Potalovos asuv rühm poleks punaste harangut paremalt tiivalt tagasi tõrjunud.

Potalovos organiseeriti uuesti vastupanu. Enamlaste pealitung jäi esialgu seisma. Seda seisma panna oli kergem seepärast, et vastane mingil põhjusel ei rakendanud tegevusse oma suurtükiväge.



Mõne aja pärast, keset lahingut, kanti poolroodu ülemale ette, et kõik padrunid olevat otsas. Asja selgitama minnes nägi ülemus, kuidas kүүdimees-venelane galoppeeris padrunikoormaga Kudrova teed mööda Potalovost välja. Et ta hüüde peale „seisa!“ ei peatunud, pani ülemus püssi palge

ning lastud kuul läbistas kүүdimehe mõlemad käsivarred.

Nähes padrunikoorma äraminekut, valdas mehi hirm. Esialgu panid jooksu üksikud sõdurid Kudrovo suunas, pärastpoole aga juba kõik. Alateadlik hirm oli sõdureid juba nii kütkestanud, et poolroodu ülem lihtsalt ei suutnud meestele järelegi joosta ning tahtmata pidi üksinda teistest maha jääma. Jõudnud mäe seljandiku taha, oli III rühm, kes roodus polnud mitte kõige halvem ning meeste koosseisult päris tubli, kogunenud kobarasse oma ohvitseri ümber ja liikus Kudrovo poole. Kuna see rühm hüüde peale ei peatanud, pidi ülemus jällegi püssi palgesse panema. Alles kolmas lask üle meeste peade sundis rühma seisatama ning peatuma. Pärast seda juhtumit oli meestel enestelgi päris piinlik. Hirmutundest aga saadi jagu.

Veidi hiljem tulid punased Potalovo küllasse, kogunedes seal suuremateks salkadeks. Samal momendil tõmbas vastase patarei Oluhovo Petsi juurest marulise tule Potalovole, see tähendab omade pihta. Oli näha, kuidas mõned granaadid lõhkesid keset meeste salku. Patarei tabas hästi. Haavatuid ning surnuid pidi seal ohrasti olema.

Umbes kella 1100 paiku asusime kaitsele Rosslovo küla joonele. Peagu samal ajal liikusid Veeskuvä juures olevalt kõrgendikult 70,4 alla meie poole kolm hiigelpikka punaste, umbes 100-meetriste vahedega, ahelikku. Aga ilma et meie tuld oleksime suutnud veel avadagi, pöördusid need ahelikud tagasi ning kadusid kõrgendiku taha.

Nii siis kella 1000—1100 vahel jättis 6. roodu rühm Panikovitši mõisa maha, taandudes sealt Zašinasse. Seega oli see teedesõlm vastasele loovutatud. Mõisa ning teedesõlme mahajätmist põhjustas loomulikult taandumine Vilost ja Potalovost.

Kas oleks olnud võimalik Vilo küla, vaatamata üpris raskeile tingimustele, oma käes hoida? Olnuks küll vaid sel juhul, kui meid oleks abistanud ning kui meie poolel oleks teotsenud ka suurtükivägi. Viimase puudumine seekord silmnähtavalt halvas meie löögivõimet ning muutus meeslele kuidagi talumatuks. Lähisvõitluse aga astuda mitmekordselt ülekaaluka vastasega meie hõreda paiknemise juures vaevalt oleks anud soovitud tulemusi. Lõpuks Vilo küla asukoht positsiooni mõttes — äärmiselt piiratud vaatlus — ning laskeala tõttu pakkus tõesti väga vähe. Pealegi taandumise puhul kasvas sõdurite kõlbeline vastupanu, võidutahe oli raugematu ning sõdimisviha üha suurenes.

Bibliograafia.

Muudatusi saksa rühma ja kompani organisatsioonis.

„Deutsche Wehr“i lisas „Der Truppen-dienst“ nr. 2 13.01.38. toodud kirjutisest „Kerge granaadipilduja 36“ nähtub, et saksa rühma (laskuri-, ratturi- ja ratsa-) organisatsiooni on sisse viidud uus relv, kerge granaadipilduja (edaspidi märgitud k-gp.). K-gp. tulistab kuni 500 m kaugusele. Meeskonda kuulub 1 allohv. ja kaks numbrit. Laskemoona tagavara umbes 50 granaati iga relva kohta. Laskekiirusena nägevat määrustik ette 8 head lasku 30 sek. jooksul. Igas rühmas on niisuguseid k-gp. üks, kompanis kokku 3. Kirjutise autor arvab, et kompani ei saa eraldada 3 allohvitseri k-gp. jaoks. Tema arvates on küllalt, kui kompanis ühe k-gp. ülemaks on allohvitser ja teiste ülemateks kapralid. Kompani k-gp. koondamisel nad moodustaksid siis ühise jao allohvitseri juhtimisel. Et allohvitserile seejuures rohkem tegevusvabadust võimaldada, peaks tema k-gp. toimkonda suurendama ühe numbri võrra.

Kuna k-gp. on alles möödunud aasta lõpul väeosadesse jõudnud, siis ei näi nende kasutamise põhimõtted veel päris kindlad olevat. Kirjutises tuuakse küll teatud põhimõtteid, kuid juba „Der Truppen-dienst“i järgmine number (27.01.38) tõi poolametliku märkuse, et eesmainitud kirjutise põhimõtted ei pea täiesti paika ja seepärast neid võib käsitleda vaid „materjalina“.

Kokkuvõtte sellest „materjalist“ annab järgmise üldpildi.

Pealetungirännakul laskuri-kompanist kui eelsalgast rännakpatrullina väljasaadetavale rühmale ei tule k-gp. kassa anda. Vaenlasega kokku puutudes see rühm harilikult peatub ja kallaletungile lähivad kompani teised osad, kas üksikult või koos järeletulevate peajõududega. Seepärast tuleb rännakpatrulli k-gp. anda mõne pealetungile mineva rühma käsutusse, kui just kompül neid kõiki varuna oma kätte ei koonda (erandjuhul). Ratsa- või ratturieskadronist väljuvale patrullile soovitatakse k-gp. juurde jätta, sest niisugune patrull (rühm) peab oma suurt liikumiskiirust kasutades püüdma tungida võimalikult kaugele ja selleks ta vajab tugevat tulejõudu.

Kallaletungil peab rühma k-gp. abistama seda jagu, mis kipub teistest maha jääma, abistades kk-l hävitada jao edasitungi takistavat vastupanupesa. K-gp. on nii kergele kui raskele kuulipildujale kardetavaks vastaseks, kuid ainult 500 m kauguselt või lähemalt. Seepärast peab k-gp. toimkond vastasele lähenema hästi varjatult, et vaenlase kuulipildurid k-gp. enne tule avamist ei avastaks. Vastasel korral viiakse ta rivist välja, enne kui ta jõuab oma laskeulatusesse. Rühma k-gp. ei teotse üksikult oma ette, vaid kokkukõlas kk- ja laskuritoimkondadega. Sageli antakse ta ühe jaoülema käsutusse, kes siis tema tegevust kokkukõlastab oma jao kk- ja laskuritoimkondadega. Mõnikord võib kompül k-gp. ka enda käsutusse koondada, kuid kirjutise autor ei loe seda normaalseks, sest siis pole rühmülil ühtegi abinõu oma jagude abistamiseks mõne tugevama vastupanupesa ees.

Kaitsel k-gp. saavad kompüli kaudu üksikülesandeid, harilikult nende maaalade tule alla võtmiseks, mis võivad kujuneda vaenlase rünnaku lähtekohtadeks. Nad asetatakse harilikult 100—150 m vastupanupositsiooni eelserva taha. Et oma asukohti võimalikult kaua vaenlase eest varjata, avavad k-gp. tule harilikult viimastel minutitel. Lahingueelpostidel, samuti ka varus k-gp. ei kasutata ega hoita.

Viivitustlahingus ei saa laskuri-kompani ega ratsaeskadron k-gp. hästi kasutada nende väikese laskeulatuse ja üksuste aeglase liikumistempo tõttu. Ratturiskadronis saab aga neid hästi kasutada: vaenlane lastakse tulla õige lähedale ja siis tõmbuvad k-gp. ratturite kattel viimasel minutil kiiresti tagasi.

Taandumise kattel järelväes jääb k-gp. rühma juurde, kus ei puudu võimalused tema kasutamiseks hüppelisel taandumisel. Eriti hästi saavad neid niisuguses olukorras kasutada ratturieskadronid (heade teede olemasolul), kus neid võib ka kasutada koondatult, tihedas koostöös eskadroni rk-salgaga.

Peale ülaltoodu paistab samast kirjutisest ka, et laskurikompani organisatsiooni on sisse viidud rk-salk, nagu see seni oli ette nähtud ratsaeskadronis (2 „MG 34“ tüübist raskekuulipildujat). —1.

SOOME.

„Sotilasaikakauslehti“ nr. 12, 1937.

Suurriigi naabruses oleva väikeriigi õhujõudude üldistest ülesannetest ja selle lennutüübid. Mjr. E. Bremer. Autor tähendab, et lennuga võib oma ülesannet täita: rünnates vastase õhujõudude baase (aerodrome) — ofensiivne tegevus, või rünnates vastase lennukeid õhus — defensiivne tegevus.

Näidete ja selgituste varal autor jõuab otsusele, et väikesel riigil, arvesse võttes majanduslikke ressursse ja oma lennuväe muid ülesandeid, ei ole võimalusi endale hankida nii jõulist pommituslennuga, et ta suudaks ofensiivse õhukaitse abil tõhusalt takistada või raskendada suurriigi pommitustegevust.

Väikeriigi õhukaitset korraldades tulevat esimeses järjekorras passiivse õhukaitse organiseerimise kõrval tähelepanu pöörada defensiivse õhukaitse arendamisele. Selleks tulevat esmajoones arendada küllalt tugev hävituslennuga.

Mis puutub koostöö ja luure ülesannesse, siis peab väikeriigi lennuga olema suuteline seda täitma.

Ehkki autor ei sea väikeriigi lennuväe suhtes pommitusülesandeid esimesele kohale, kuid soodsates olukordades ei saavat ka neist ära ütelda. Selleks peavad olema aga niisugused lennukid, mis oma peaülesannete kõrval suudavad täita ka pommitusülesandeid.

Kokku võttes autor näeb väikeriigi lennuväe ülesandeid:

- defensiivses õhukaitstes,
- koostöös maa- ja merejõududega,
- õhupommitustes (soodsates olukordades).

Lennukite tüüpide omadusi analüüsides autor pooldab väikeriigi lennuväe arendamisel soetada:

- a) üheistmelisi hävitajaid;
- b) kaheistmelisi hävitajaid — koostöölennukeid. Need on suutelised õhulahingus hävitama üldtüüpi luure- ja isegi pommituslennukeid;
- d) kergeid kaheistmelisi ja ühemootorilisi rünnak-pommituslennukeid, mis on suutelised täitma defensiivseid õhukaitse ülesandeid.

Peale selle autor soovib suurtükitele jähtimiseks muretseda orgaaniliselt suurtükiväe koosseisu autogirosid, missugused ei ole oma tegevuse iseloomult kättesaadavad vastase hävitajaile.

Lennuväele langevad ülesanded jaguneksid siis erilennukitüüpidele järgmiselt:

Hävitajad. Otsesed ülesanded: a) defensiivne õhukaitse; b) piiratud ülekaalu saavutamine õhus. Ajutised ülesanded: a) luure; b) pommitused.

Koostöölennukid. Otsesed ülesanded: a) luure; b) vastase õhuluure takistamine (def. õhukaitse). Ajutised ülesanded: a) pommitused; b) piiratud ülekaalu saavutamine õhus ühes hävitajatega.

Pommituslennukid. Otsesed ülesanded: a) pommitused; b) luure (kaugeluure). Ajutised ülesanded: a) defensiivne õhukaitse (aeglasemad pommitus- ja transportmasinad).

Kõrgema juhi käsutuses oleks selliselt lennuga, mille iga lennukitüüp on suuteline iseseisvalt täitma temale antud erilülesannet, kuid missuguseid tarbe korral võidakse koondada ühe ja sama üldise ülesande täitmiseks.

Lõpuks autor mainib, et lennukitüüpide suhteline arv oleneb riigi geograafilisest ja sõjapolitilisest olukorrast, majanduslikust seisukorrast ja passiivse õhukaitse organisatsioonist.

Põhimõtteks olgu, et väikeriigil tuleb esmajoones tagada oma lennuväe pidev tegevus ning koostöö maa- ja merejõududega. Mida kaugemale on arenenud riigi aktiivne õhukaitse ja passiivse õhukaitse üldine organisatsioon, mida põhjalikumalt on riigi elanikkond sellega kodunenud, seda rohkem võidakse tähelepanu pöörata puut ofensiivsele kaitsele.

Õhuvaatlus tagalas ja sõjateatril. Kpt. P. Jokipaltio. Autor selgitab näidete varal õhuvaatlusteenistuse organiseerimist tagalas ja sõjateatril. Ta kriipsutab eriti alla, et ÕVP-de ülesanne ei peaks piirduma ainult õhuvaatluse toimetamise ja saadud andmete edasiandmisega ÕVK-le, vaid ÕVP-de ülesanne on ka informeerida väeosi vastase lennukite ja ka soomusjõudude ilmumisest. Õhuvaatlusteenistuse erilist iseloomust tingituna on sellepärast ka teenistuse organiseerimine tagalas ja sõjateatril erisugune. See erinevus puudutab peamiselt ÕVP-de tihedust ja sidevõrku. Kui tagalas ÕVP-de vahe võib olla 20—30 km ja need asetatakse teatavate orientiiride (raudteed, maanteed, jõed jne., mis on lennukile lennu hõlbustamiseks) lähedale, siis sõjateatril ei saa nad üksteisest olla kaugemal kui 10 km. Sidevõrk peab olema nii korraldatud, et side oleks ÕVK-ga pidev, vaatamata ÕVP likvideerimisele vaenlase poolt.

—r.

POOLA.

„Przeglad Kawaleryiski“ nr. 8, aug. 1937.

Rk-eskadroni juhtimisjagu. N. ltn. Jerzy Kubin. Viimasel ajal pööravat sõjakirjandus, eriti aga Poola oma, palju tähelepanu mõõgaeskadronide juhtimisjagude organisatsioonile ja kasutamiskiiside arutusele, kuna kuskil ei leiduvat sõnavõttu rk-esk. juhtimisjao üle. Hästi organiseeritud ja väljaõpetatud juhtimisjagu tagavat juhile pidevat vaatlust ja sidepidamist. Vaatluse ja side pidamine olevat aga eriti tähtis rk. eskadronis.

Poola ratsaväe eeskirja III osa näeb ette rk-esk. juhtimisjao 2 vaatlajat ja 2 virgatsit. Sellist koosseisu loeb autor mitte küllaldaseks, mida põhjendab ülesannete rohkusega. Kui vaatlajatest veelgi jätkuvat, siis esküli side rühmadega kahe virgatsi abil olevat nõrk. Vaatlajate arvu tõstmine õhu- ja soomusvägede vaatlajate arvel olevat vajalik.

Vaadeldud rk-esk. juhtimisjao ülesandeid lahingrännakul, kaitsel jne., esineb autor oma ettepanekuga juhtimisjao koosseisu üle. Tema järele peaks see koosseis:

- juhtimisjao vanemast, üleajateeni- ja allohvitser — klp. spetsialist,
- 2 signalistist — 1 üleajat, allohv. ja 1 vanem ulaan,
- 2 vaatlajast — rk. kooli lõpetanud vanemad ulaanid,
- 3 virgatsist — igast rühmast üks parem ulaan,
- eskadroni märgi kandjast ja esküli ratsakäskjalast.

Seega juhtimisjagu koosneks 10 sõdurist senise 4 asemel. Juhtimisjagude suurendamise tendents valitsevat ka N. Venes ja Saksamaal.

„Hobuste evakueerimisest ratsaväes“
Vet. kol. ltn. Jan Vroblevski. Autor on veendunud, et hobuse tähtsus tulevikusõjas ei saa vähem olema kui möödunud maailmasõjas, vaatamata sõjavägede osalisele motoriseerimisele. Autori arvates tulevikusõjas kaotused hobumaterjalis ei vähene, vaid isegi suurenevad.

Poola omavat umbes 3 700 000 hobust. Selle olemasoleva materjaliga tulevat otsustarbekalt ja kokkuhoidlikult talitada. Maailmasõjas (1914—1918) sakslased olevat mobiliseerinud üldiselt 2 500 000 hobust. Sellest arvust on hukkunud 900 000 ehk 34% üldarvust.

Inglismaa mobiliseeris 1 290 000 hobust, hukkus 530 000 ehk 41%. Prantsus-

maa mobiliseeris 1 880 000, hukkus 1 440 000 ehk 76%. Venemaal 6 000 000 mobiliseeritud hobusest olevat kaudsete andmete põhjal hukkunud kuni 1. jaanuarini 1916. a. 440 000 hobust.

On huvitav, et sakslastel, vaatamata kõige viletsamatele toitlusoludele ja isegi näljale, on hukkunud hobuste % kõige väiksem. See olevat tingitud asjaolust, et sakslastel juba sõja alates oli eeskujulikult organiseeritud ja funktsioneeriv veterinaar-teenistus, eriti aga evakuatsioon. Kõige halvemas seisukorras olid prantslased, ehkki nende ekonoomiline seisukord oli sakslastest märksa parem. See olevat seletatav sellega, et prantslased suutsid veterinaar-nõuded tõsta vastavale kõrgusele alles sõja teisel poolel.

Möödunud sõdade statistilised andmed näitavad, et hobuste kaotuste arv ratsaväes, tegevuse perioodidel, teinud välja keskmiselt 2—4% hobuste üldarvust. Juba rännakud nõudvat kaotusi hobumaterjalis kuni 0,3—0,8% päevas, kui keskmiseks rännakuks arvata 50 km ja hobuse ladustuseks 125—130 kg.

Tulevikusõjas tehnika, eriti aga lennu- ja soomusväe arenedes, kaotused haavatute ja surmasaanute arvel veelgi suurevat.

Möödunud maailmasõda olevat ka näidanud, et saksa, prantsuse ja inglise rügemendid on pidanud mitu korda „sõjahobused“ asendama uutega, kuna „kaadrihobused“ olevat sõjaraskused kuni lõpuni välja kannatanud. Poola ja N. Vene vahelises sõjas küündinud kaotused hobuste seas mõnikord isegi rännakute tagajärjel 40 kuni 50%.

Hobuste ravimine tulevikusõjas rügementide ambulantsides polevat mõeldav, arvesse võttes ratsaväe strateegilisi ja taktikalisi ülesandeid. Kahtlane olevat ka selle läbiviimine jala- ja suurtükiväes ning isegi voori osades. Siin pidavat appi tulema ratsionaalne evakuatsiooni organiseerimine.

Hobuste evakuatsiooni põhimõte seisvat vahepealsete ravipunktide aheliku organiseerimises kuni sügava tagala hobustelaat-sarettideni. Ravipunktide kaugus 25—30 m üksteisest, s. o. vahemaa, mida haige või haavatud hobune suudab katta päeva jooksul. Hobuseid, kes ei suuda liikuda omiljalul, tuleb transporteerida vastavates veoautodes või rindelt tühjalt tagasi liikuvates rongides.

Autor küsib, kuhu jätta rügementide vet. ambulantsid, kas I või II järgu voori juurde või peavad nad rügemendiga edasi

minema? Vastab, et sanitaarne, samuti ka veterinaarne abi on ainult siis tõhus, kui ta on kiiresti kättesaadav. Järeldus — ka vet. ambulants peab rüü. kaasa liikuma. Igal juhul ta peab asuma hobukoondiste läheduses. Omalt poolt soovitab autor luua kuni armee hobuste laatsaretini vahepealseid ravipunkte, kust vigastatud hobused järk-järgult evakueeritakse tahapoole.

„Kaardi täiendusest“. Res. ltn. insener St. Szczański. Arvestades tulevikusõja küllastumist mehhaaniliste veoabinõudega ja mehh. väeosadega, soovitab autor kaartidel ära märkida erivärviga teede need osad, mis on tundelised atmosfäärilistele mõjutustele. Sellega saavat selgem pilt mehh. osade läbistavuse üle.

Ratsavõistlused sõjaväe meistritiilile. Ltn. A. Choloniewski. Autor pole rahul senise süsteemiga võistlusteks ettevalmistuseks, kus rügementides pearõhk pandavat erimeeskondade ettevalmistusele, kuna laiem hulk ohvitseri sellest osa võtta ei saavat. Puudused esinevat ka võistlusalade hindamises.

Ratsajaht. Dipl. kol. Tadeusz Machalski. Väga huvitav erialaline artikkel, kus autor lühidalt vaatlleb ratsajahi ajalugu, jahipidamise viise välisriikides, erilist tähelepanu pöörates jahile põdra, rebase ja kunstliku jälje järele. Ühtlasi tutvustab ka lugejaid jahipidamise kommetega, jahihobuste ja koerte eest hoolitsemisega ning lõpuks tutvustab ka terve rea tehniliste nimetustega, milliseid iga jahist osavõtja peab teadma. Kahjuks meie olud ei luba selle õilsa ja sõjalise ettevalmistuse vaatluspunktist väga tähtsa spordiharuga tegeleda.

F. J.

Uusi raamatuid.

Kindralmajor Heinz Cuderian. „**Tähelepanu — soomus!** Soomusrelva areng, selle lahingutaktika ja selle operatiivsed võimalused.“ (Achtung — Panzer! Die Entwicklung der Panzerwaffe, ihre Kampftaktik und ihre operativen Möglichkeiten). 213 lk., 15 pilti ja skeemi. Hind üleni riidest köites kr. 9.85. (Rmtk. nr. 23801).

Oleviku arvurohkete sõjaliste probleemide seas seisab esikohal küsimus, kuidas sõjaväe pealetungijõudu uuesti jalule sea-

da, pärast seda kui maailmasõjas kaitse oli seniimamatule kõrgusele välja arendatud.

Kõigis maades pühendatakse nim. küsimusele nii eriteadlaste kui laialdasemate masside poolt suurimat tähelepanu, ja seda kõikjal seoses maailmasõjas „tangi“ nime all tuntud ja ohtlikuks saanud moodsa maarelva — soomusrelva — lahingujõu ja võitlusviisi arenguga.

Raamat annab pildi soomusrelva tekkimisest ja arengust maailmasõjas ja pärast sõda kuni tänaseni. Ta annab pildi soomusrelva taktikast ja koostööst teiste relvaliikidega. Ta võtab seisukoha moodsa sõjajuhtimise arvurohkeis lahkküsimustes, äratades huvi sõjaväe edaspidise arengu vastu.

*

Kindral Harbord. **Ameerika sõjavägi Prantsusmaal.** (Die amerikanische Armee in Frankreich). Originaaltitel: The American Army in France). Tõlkinud Vidtmann. 317 lk., 29 pilti, 7 kaarti. Köites kr. 17.— (Rmtk. nr. 23822).

Ameeriklaste aktiivse osavõtu kohta maailmasõjast on seni üldiselt vähe teateid. Teatakse ainult, et see inimeste ja materjali hüglahulk, mis ameeriklased panid vaekausile, saksa sõjaväelt veel viimasel tunnil kiskus võidu verise loorberi.

Kindral Harbord oma teoses jutustab, kuidas see tuli, et läbi ja läbi patsifistliku mõtteviisiga rahvas tormab sõtta natsiooniga, kellega ta ei seisa vähemaski vastuolus. Kuidas Ühendriigid moodustavad ekspeditsiooniar mee ja saadavad selle üle mere, kuidas see armee kindral Perschingi juhtimisel muutub arvamatult suurte juurdeveo-raskuse all, keskbürookraatlikke, poliitilisi ja sõjaväelisi intriige, alalises võitluses liitriikide sootu teistsuguse mõttemaailmaga — iseseisvaks sõjateguriks. Verised võitlused saksa sõjaväega otsustav raskel sügisel 1918. a. moodustavad teose peatuuma.

Kuigi mõnedki Harbord'i väited on ühekülgelt ameerikalikud ja osalt ebatavad, eeskätt saksa arvatava sabotaažiakti kirjeldus USA liitumisel sõjaga, siiski väga palju selles sõjaajaloolises standardteoses on kiidulaul saksa sõjaväele.

See ulatuslik standardteos ületamatul hulgal toob esile uusi — seni täitsa tundmatuid fakte. Ta kahtlemata on maailmasõja tähelepanuväärsemaid dokumente.

K.—la.

Vastutavtoimetaja major A. Luts. Tegevtoimetaja kapten E. Saidra.

A/S. „Ühiselu“ trükk, Tallinn. 1938.

Juriidilisi küsimusi.

Toim. kol.-ltn. E. LEITHAMMEL.

1. Küsimus: Kas sõjaväelane, kes Sõjav. distsipl. kar. seadl. § 75 korras kuulutatud otsuse peale avaldas kaebuse, võib edasikaebamise otstarbel tutvuneda selle kaebuse puhul toimunud juurdlusmaterjaliga?

Vastus eitav. SKS § 325 põhjal toimetatakse juurdlus eeluurimise eeskirjade järgi. Sama seaduse § 468¹ ja 514 järgi sõjakohtu-uuriija pärast süüaluse ülekuulamist küsib viimaselt, kas tema soovib pärast eeluurimise lõpetamist tutvuneda tema süüdistuse asjas toimetatud eeluurimismaterjaliga. Jaataval korral näidatakse süüalusele eeluurimismaterjal ette ja küsitakse, kas süüalune soovib veel millegagi oma süütust tõendada.

Eeltoodust järeldub, et Sõjakohtupidamise seaduse eeltähendatud eeskirju saab kohaldada süüaluse kohta, s. o. üksnes eeluurimisel, kuna juurdlusel ülekuulatud isikute kohta neid eeskirju kohaldada ei saa, sest et seal veel süüalust ei ole, vaid kõik isikud kuulatakse ületunnistajate n a. Viimastele aga seadusega ei ole antud õigust tutvuneda juurdlusmaterjaliga.

Kuigi Sõjav. distsipl. kar. seadl. § 76 teise lõike järgi peavad kaebuses olema ära tähendatud motiivid, milliste põhjal kaebaja ei jäänud otsusega rahule, tuleb eeltoodud kaalutlustest siiski järeldada, et juurdluse staadiumis kaebajal kehtiva Sõjakohtupidamise seaduse põhjal ei ole õigust tutvuneda juurdlusmaterjaliga.

2. Küsimus: Kas üleajateenija allohvitser, kes on kutsunud Sõjakohtu-uuriija juurde või Sõjaringkonnakohtusse, on õigustatud saama päevaraha Ametsõidu tasu seaduse alusel, kui tema kaudu algatati süüteo jälitamine?

Vastus eitav. SKS § 1132 järgi politsei- ja teised ametnikud, kelle kohuseks seaduse järgi on süütegude jälitamine, samuti ka sõjaväelased, välja arvatud alamväelased, saavad väljaspoole nende teenistuskohata eeluurimisele või kohtusse kutsumise korral neis asjus, milles nad on toimetanud juurdlust või algatanud kriminaaljälitamise, sõidu- ja päevaraha kui ametsoidul viibijad. Sõjaväelasi võidakse kutsuda kohtusse või eeluurimisele kahel juhul: 1) ametikohuste tõttu kui juurdluse toimetajaid või kriminaaljälitamise algatajaid ja 2) kõrvaliste tunnistajatena, kes juhuslikult juhtusid pealt nägema süüteokordasaatmist või kellel on võimalus asja

kohta mingisuguseid andmeid anda. Mõlemal juhul on nad õigustatud saama tasu, kui neid kutsutakse kohtusse või eeluurimisele 10 km kaugemale. Esimesel juhul tasutakse neile sõidu- ja päevaraha Ametsõidu tasu seaduse põhjal nende palgaastme järgi, teisel juhul aga saavad nemad tasu kui tunnistajad SKS § 1133 põhjal.

Eeltsiteeritud SKS § 1132 räägib tasu maksmisest nendele sõjaväelastele, kelle kohuseks seaduse järgi on süütegude jälitamine. Alamväelastele aga seadus ei pane süütegude jälitamise kohustust, vaid see on pandud SKS § 318 ettenähtud isikutele. Alamväelaste all endine vene seadus arvas allohvitseri ja sõdureid.

Kuna eeltähendatud SKS § 1132 eeskirja ei või laiendavalt tõlgendada, siis eeltoodust järeldub, et allohvitser, kelle kaudu algatati kriminaaljälitamine ja kes on kutsunud eeluurimisele või kohtusse kaugemale kui 10 km, ei ole õigustatud saama päevaraha Ametsõitude tasu seaduse alusel, vaid tema on õigustatud saama tasu kui tunnistaja SKS § 1133 põhjal.

3. Küsimus: Kas kohtulikult mõistetud kartseri aresti karistust saab lugeda distsiplinaarkaristuseks?

Vastus jaatav. Sv. Kr. S. § 3 lit. B p. 3 järgi kohus võib määrata ka distsiplinaarkaristusi. Viimaste hulka kuulub Sv. distsipl. kar. s d l. § 5 p. 5 järgi ka kartseriarest.

Järelikult ka kohtu poolt mõistetud kartseriaresti karistus tuleb lugeda distsiplinaarkaristuseks, kuid oma tagajärgede poolest erineb see ülemuse poolt määratud distsiplinaarkaristusest nii, nagu see nähtub Sv. distsipl. kar. seadl. § 50, Sõjaväeteenistuse seaduse (RT 1937, 15, 116) § 20, Ohvitseride teenistuskäigu seadlusest ja teistest kehtivatest eeskirjadest.

4. Küsimus: Kas piirivalve üleajateenija-reamehe teenistus valvurina annab pensioni väljateenimiseks lisateenistusaega iga nelja päeva tegeliku teenistuse kohta ühe päeva?

Vastus jaatav. Sv. pensioni seaduse (RT 1936, 97) § 41 järgi annab küsimuses tähendatud lisateenistust pensioni väljateenimiseks ka teenistus üleajateenijana piirivalve rajoonides. Kuna piirivalvurid-reamehed kuuluvad rajooni koosseisu, siis on selge, et üleajateenija-reamehe teenistust valvuri ametikohal tuleb lugeda eespooltähendatud lisateenistusaega andvaks.

Laskespordi harrastajad!

Mõne kuu pärast valmivad Sm.
Arsenalil uued lihtsustatud tüüpi
kal. 0,22 SPORTPÜSSID.



Lähemaid andmeid püssi kohta saab Sm.
Arsenalist (Tehnika jaosk.) Suur Karjamaa
tänav nr. 1, telefon 63 (Arsenali keskaamast
nr. 416 - 86) või Kaitseliitlaste Tarvetelaost,
Kaarli tänav nr. 8, telefon nr. 468-12.

Sm. Arsenal.

ILMÜS TRÜKIST

Sõjavägede Staabi
VI Osak. väljaandel

Kapten V. Ugandi

Sõja topograafia

Hind 2 krooni

Müügil „SÕDUR’i“ toimetuses,
Tallinn, Sakala 33 • Telef. Sõjaväe 1-63